

Policy Brief

Institutul pentru Dezvoltare
și Inițiative Sociale
(IDIS) „Viitorul”

Autor:

Igor Munteanu

PARAVANELE EXTERNE ALE SECESIONISMULUI: PARADIPLOMAȚIE ȘI INSURGENȚĂ

IUNIE

2018

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

POLICY BRIEF

PARAVANELE EXTERNE ALE SECESIONISMULUI: PARADIPLOMAȚIE ȘI INSURGENȚĂ

Autor:

Igor Munteanu

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Acest studiu a fost realizat cu sprijinul financiar al Black Sea Trust for Regional Cooperation, a Project of the German Marshall Fund. Această publicație se distribuie gratuit. Toate drepturile sunt rezervate Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Atât publicația cât și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea IDIS „Viitorul”. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția sau opinia Black Sea Trust for Regional Cooperation, of the German Marshall Fund sau a partenerilor săi.

Chișinău – iunie 2018

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Administrația IDIS „Viitorul” și Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”.

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Sumar

Sumar executiv	4
1. Paradiplomația Tiraspolului ca o formă de soft power a Kremlinului	10
2. Alianța enclavelor nerecunoscute (SNG ²)	17
3. Funcțiile și structura paradiplomației Transnistreană.....	23
4. Paradiplomația ca o portiță de ieșire din „bula separatistă”	40
Concluzii: soft-power transnistrean sau de ce trebuie urmărit bugetul paradiplomației?	48

Sumar executiv

De peste 26 ani, R. Moldova se confruntă cu o mișcare de separatism pe o parte a teritoriului său suveran. Intervenția militară rusă în războiul de pe Nistru și înghețarea conflictului în formula impusă de Rusia, imediat după semnarea Acordului de încetare a focului din 21 iulie, 1992, a permis regimului separatist de la Tiraspol să-și dezvolte structuri și efective finanțate generos de către principalul său sponsor, Federația Rusă. Sprijinul rus a inclus, pe lângă banii „de subzistență” pentru întreținerea administrației separatiste și sprijin militar, economic, și consultanță de organizare a structurilor teritoriale în ceea ce Rusia a numit „stat de facto”, altfel spus, copia unei formațiuni statale fără recunoaștere internațională. Moscova a pus la dispoziția satelitului său și un întreg arsenal militar și diplomatic, cu scopul de a oferi enclavei o gamă vastă de instrumente de atac și ripostă, pe care o vom analiza în acest Policy Brief sub numele de „paradiplomație”.

Adeseori, presa folosește în mod eronat cu referință la Tiraspol etichete care nu corespund esenței regimului secesionist din stânga Nistrului, fie pentru că-i mai comod să repeți narativele aplicate de oficialii ruși, fie pentru că lexicul jurnalistic nu face diferența necesară între serviciul diplomatic al unui stat nerecunoscut și activitățile paradiplomatice pe care diverși actori non-statali le exercită, ceea ce dă naștere unei false analogii între diplomații unor state recunoscute, acreditate conform convențiilor internaționale, și emisarii „paradiplomatici” ai unor entități, ale căror misiune este total diferită. Vorbim despre „diplomația” unor orașe importante, care-și promovează pe plan global influența și interesele sale distincte, după cum vorbim de „ambasadori ai păcii, ai fotbalului, ai muzicii rock, etc” cu sens mai degrabă metaforic decât stricto sensu, și exact aceleași distincții ar trebui cu siguranță să fie aplicate și în cazul „paradiplomației” transnistrene, care, însă îndeplinește și alte funcții pseudo-diplomatice, despre care vom vorbi în acest Policy Brief.

Pentru că funcția de a stabili relații diplomatice este în mod tradițional legată de competența unor state suverane, tentativa de a imita acest model de interacțiune externă de către alți actori non-statali, a fost numită drept „paradiplomație”¹. Proliferarea termenului este atribuită, în general, fenomenului globalizării, dar și unor forme de descentralizare complexă, ambele având ca efect extinderea unor contacte orizontale între orașe, regiuni, provincii, localități organizate pe diverse arhitecturi de putere și rețele asociative. Drept exemplu – vorbim despre paradiplomația provinciilor istorice din Spania (Cornago, 2010) sau al provinciilor din Canada (Lachapelle & Paquin, 2005), care manifestă ambiții de a păstra atribuții de reprezentare externă complementare celor naționale, deși adeseori, ordinea constituțională din aceste state nu include mențiuni juridice specifice despre aceste forme de reprezentare și nu definește limitativ tipul de acțiuni „paradiplomatie” pe care aceste entități sub-statale (Rodrigues, 2004) le pot desfășura pe plan internațional. Orașele sunt adeseori deosebit de active pe plan extern, formând asocieri politice întemeiate în jurul unei Carte. Acesta e cazul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, sau renunitele Mercociudades din Brazilia, influente ca model în toată America Latină, care-și propun să adopte planuri comune de acțiune politică inter-orașe, solidarizându-se prin grupuri sectoriale.

Uneori, serviciile externe ale unor entități para-statale reprezintă mai mult decât activitatea protocolară de menținere a unor „relații speciale între localități” și devin un fel de „lance de atac” politic, definită în termeni culturali, etnici, lingvistici, istorici, religioși, prin care anumiți actori sub-statali își propun să „captureze” elemente de suveranitate distinctă din partea guvernelor federale ori național-unitare: acesta-i cazul provinciilor Catalonia, Scoției ori Quebec (Keating: 1999²; Lecours, 2002³), care-și doresc surse de legitimitate internațională și, eventual, debușeuri legale spre diverse nivele de

---

¹ Noe Cornago, *Perforated Sovereignities, Agonistic Pluralism and the Durability of (Para) diplomacy*, January 2010. See also, Lachapelle & Paquin, 2005)

² Michael James Keating (Editor), Francisco Aldecoa (Editor), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*, 1999, Aberdeen University. <https://abdn.pure.elsevier.com/en/publications/paradiplomacy-in-action-the-foreign-relations-of-subnational-gove>

³ André Lecours, *Political Issues of Paradiplomacy: Lessons from the Developed World*, 1999, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’

independență politică prin ofensive îndelungate, care pot aștepta în amănunțime și sute de ani până la momentul în care există circumstanțele necesare rezultatului dorit. Paradiplomația nu reprezintă doar exercițiul implicării unor actori sub-naționali în afaceri internaționale. Există o literatură vastă asupra fenomenului definit mai sus. Se cunosc în general 4 nivele de implicare pentru paradiplomație: (1) strict economică, atunci când actorii sub-statali (federali, regiuni) depun eforturi pentru a atrage companii internaționale să investească în teritoriile lor, lipsindu-i dimensiunea politică, asumând mai degrabă funcții de competiție economică globală, (2) expansiv-culturală, în care scopurile cooperării internaționale nu caută să obțină exclusiv beneficii economice, dar și reputație externă. Statul Baden Württemberg d.e. este lider la crearea conceptului celor „4 motoare ale Europei”, alături de regiunea Rhone-Alpes, cantoanele Elvețiene, Vaud și Valais, care promovează un model de cooperare descentralizată accentuată, cu folosirea largă a instrumentelor paradiplomatice. Aceste regiuni europene atribuie acțiunilor externe și dezvoltării internaționale un rol cu totul deosebit, ceea ce face ca predilecția spre „soft-power”, construit pe schimburi economice, cercetare și inovație tehnologică, schimburi culturale și educaționale, să reprezinte un model de guvernare pe mai multe nivele. Al treilea tip de cooperare internațională este redat de caracterul identitar pronunțat, cum este cazul Provinciei Quebec, Flandria, Catalonia și Provincia Bască, care sunt exemplare aici prin afirmarea caracterului distinct cultural, afirmarea proiectului politic și autonomizarea demersului comunității respective de corpul național este mai acută decât oriunde⁴.

Dacă primele 3 categorii se referă la actori sub-naționali, al 4 tip de „paradiplomație” devine un instrument de ecluziune și este exploatat de anumiți actori externi (third parties) pentru a „smulge” elemente de suveranitate din partea statului gazdă, fie în rezultatul unui conflict militar în care și-a asumat rolul de „garant” al menținerii păcii, fie datorită unei influențe istorice, care-i recunoaște un statut de mediator, mai mult sau mai puțin legitim, în timp ce teritoriile asupra cărora se răsfrânge această influență o acceptă

---

⁴ Francisco Aldecoa and Michael Keating (eds), *Paradiplomacy in Action. The Foreign Relations of Subnational Governments* (London: Frank Cass, 1999), 134-152

ca pe element al identității sale. Literatura de specialitate definește această dependență integrată a regiunilor de influență încorporată drept o formă de „arondare a puterii de stat” (power outsourcing). Adoptarea unor elemente de pseudo-stat a validat, în opinia unor autori, termenul de „state de facto”. Dezbateră a fost lansată de Scott Pegg, care a publicat și o carte în care se referă la Ciprul de Nord, Taiwan, Somaliland și Tamil Eelam, ca la state „de facto”. Mai târziu, Dov Lynch a preluat tema și a extins-o asupra spațiului post-sovietic în cartea sa „Engaging Eurasia”s Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States”. Ambii autori consideră că regimurile secesioniste care controlează populația și un teritoriu mai mult sau mai puțin definit, prin intermediul unor instituții care seamănă a aparține de un stat pot fi numite „state de facto”, rămânând a fi nerecunoscute, dar de facto independente.

Această sintagmă „de facto” este exploatată de anumiți lobiști ai regimului separatist⁵ pentru a demonstra că, diferențele dintre un stat real, recunoscut internațional și altele, „de facto”, nu sunt chiar atât de mari și că, dacă începem a compara între ele multe dintre statele „de jure” pot fi chiar mai fragile și mai neconsolidate decât cele „de facto”, și invers, uitând însă a menționa factorul cheie care alimentează pretinsa „reziliență” a para-statorilor discutate. Ne referim aici la arondarea unor competențe de facto unor state „terți”, cum ar fi: apărarea și securitatea, susținerea infrastructurilor critice (energia sau transportul), dar și reprezentarea externă, fără de care, aceste mici copii ale unor state recunoscute internațional nu ar putea supraviețui nici măcar o săptămână. Fără a intra într-o polemică tematică cu autorii menționați mai sus, voi nota totuși că legitimitatea conferită prin recunoaștere internațională servește drept pilon esențial în prevenirea unor abuzuri majore definite astfel de dreptul internațional, în timp paradiplomația nu are aceste obligații internaționale nici măcar ca punct de referință; în acest fel, ea nu poate compensa nici măcar iluzia unei conformități „de facto”. Adevărul despre „reziliență” proto-statorilor este mult mai complicat și asta pentru că marea majoritate a așa-ziselor „state de facto” apar și rămân dependente de actul de voință al

⁵ «ПРИДНЕСТРОВЬЕ — ДЕ-ФАКТО ГОСУДАРСТВО». Интервью с российским политологом Сергеем Маркедоновым, <http://mid.gospmr.org/ru/node/5720>

actorilor externi interesați, ceea ce creează o relație clasică între „patron” și „clientelă” (proxy). Actorii terți sunt interesați să arondeze securitatea clienței sale și să pompeze stimulente de dezvoltare economică atâta timp cât interesele sale de „patron” primează, ceea ce înseamnă că valabilitatea aplicării termenului „de facto states” este foarte relativă.

În spațiul post-sovietic, separatiștii din Abhazia, Osetia de Sud, Transnistria și-au delegat importante elemente ale „pseudo-statelor” lor principalului sponsor externe, Federației Ruse. În cazul Karabah-ului vorbim de patroajul exercitat de Armenia asupra structurilor militare și economice ale autonomiei. Aceste pseudo-state improvizate au apărut pentru că Rusia a fost interesată să le desprindă din corpul altor state; Rusia a avansat prin pacificatori, control financiar, control asupra armatei și serviciilor de securitate, acțiuni de reprezentare externă, etc., absorbind și alte funcții ale acestor proto-state, spre afirmarea unui model similar cu cel care exista în timpul URSS pe relația asimetrică de putere între centrul federal și republicile unionale. După 1992, modelul preferat de intervenție a statului rus în vecinătatea sa a fost de a exploata anumite tensiuni și surse de conflict locale pentru a crea un context în care să existe o funcție de „ordonator al dezordinii” pentru instituțiile sale de putere (armată, diplomatie, clasă politică), construind dintr-o disidență locală insurgenți, pe care tot Moscova era chemată să-i gestioneze printr-un sofisticat meniu de control și comandă.

Spațiul ex-sovietic este o zonă de interese exclusive rusești, susține diplomația Rusiei. Rusia a încercat să-și elimine rivalii geopolitici din acest spațiu în care mulți actori sunt dispuși să-și arondeze diverse elemente de suveranitate, cum este cazul R.Moldova și dependența sa totală de furnizorii de energie, ori Ucraina, care a semnat în 1994 Memorandumul de la Budapesta, prin care a obținut garanții externe de securitate în schimbul arsenalului nuclear staționat pe teritoriul său, pentru că au acceptat narativul rusesc al „exclusivității geopolitice”. În zonele de conflict, Rusia a continuat să-și extindă influența sa printr-o multitudine de instrumente (intelligence, militari, exporturi, corupție, comunități etnice). Sub diverse forme, același model de intervenție a fost folosit pe durata războiului rece în Afganistan, Angola, Cuba și Vietnam. Aproape două decenii după destrămarea URSS, Rusia părea că-i

mulțumită de situația în care doar ea controla agenda („pâinea și apa”) regiunilor secesioniste, servind drept unică ieșire spre lumea externă. Elitele acestor enclave aveau obligația de a accepta necondiționat politicile și cursul strategic dictat de Moscova, întemeiat pe alinierea la standardele și legislația federală, promovarea „lumii ruse”, deopotrivă cu politica de recuperare a controlului asupra populației post-sovietice (convertirea accelerată a locuitorilor acestor regiuni în cetățeni ruși). De altfel, alternativa față de politicile rusești (generos finanțate) era izolarea și revenirea sub controlul statelor din care s-au desprins în urma conflictelor purtate cu ajutor sovietic/rusesc. Mai ales după adoptarea unor legi sau decizii ale Curții Constituționale privind teritoriile ocupate (Georgia – 2009, Ucraina – 2017, R. Moldova – 2017), Moscova a trebuit să accentueze tot sprijinul său pentru a-și asigura clientela separatistă de sprijin. Putem spune astfel că anume prin adoptarea unei noi retorici și politici de stat ale statelor naționale în speța teritoriilor ocupate s-au testat durabilitatea statelor „de facto”. Și rezultatele au dovedit fragilitatea aranjamentelor al acestor quazi-state.

Anul 2016-2017 reprezintă o linie de foc pentru aceste enclave, dar și pentru Rusia, care se vede în situația imposibilă în care trebuie să recunoască că reputația sa internațională nu mai poate menține ne-alterat status-quo-ul clientelei sale secesioniste, ajutoarele sale tradiționale nu mai sunt atât de eficiente, iar elitele locale s-au obișnuit „să roadă” proviziile fără a lăsa nimic populației însărăcite.

1. Paradiplomația Tiraspolului ca o formă de soft power a Kremlinului

După 1992, Moscova a jucat diverse tactici în raport cu NIS (noile state independente), folosindu-se adeseori de tactici de repartizare a influenței pe stimulente pozitive și negative (modelul „good cop, bad cop”). Astfel, în timp ce Președintele Elțin transmitea mesaje de recunoaștere a suveranității R. Moldova, alte agenții rusești și politici radicali ruși contribuiau energetic la testarea unor politici de reintegrare a spațiului ex-sovietic, folosindu-se de enclavele separatiste pentru a testa rezistența fostelor republici unionale. În timp ce Ruțkoi, Baburin, Jirinovschi, Alxnis, și alte grupuri radicale asistau separatismele să prindă contur, Moscova promova ideea unei rezolvări pașnice prin intermediul instituțiilor integraționiste ale CSI.

Moscova autorizează semnarea primelor acorduri de cooperare între anumiți subiecți federali cu enclavele separatiste sponsorizate de statul rus. Primele acorduri pe care Transnistria le semnează în perioada 1992-1996 sunt legate de Volgograd, Smolensk, Vologodsk, Tambov, Celiabinsk, Sahalinsk, Irkutsk, Kransodar, Karelia, Tatarstan, orașele Moscova și Sankt Petersburg. Primele protocoale de cooperare agreeate între liderul separatist transnistrean, I.Smirnov și Vicepreședinții Guvernului Rusiei, Serov și Masliukov, sunt semnate între 1997-1998, care vizau reglementarea unor chestiuni legate de proprietățile deținute de GOTR, folosirea de către regimul din Tiraspol a emițătorului Maiak și aprovizionarea cu gaze naturale din partea Gazprom.

Lunga guvernare a lui I.Smirnov a lăsat în urma numeroase dovezi de folosire frauduloasă a banilor alocați din bugetul federal al Rusiei. Rusia a căutat înlocuitori (favoriți), încercând să rețină investigațiile cerute de organele fiscale pentru a nu prejudicia stabilitatea și reputația statului de facto separatist. Mai ales după eșecul Planului Kozak (2003) și răcirea instantă a relațiilor cu Chișinăul, și Tiraspolul a simțit efectele unor condiționalități. Drept răspuns, Tiraspolul a început să aplice un fel de „șantaj emoțional” în raport cu Moscova. Printre aceste vom enumera: organizarea la 17 septembrie 2006 a unui nou referendum de unire cu Rusia (98% dintre participanți au pledat pentru Rusia)⁶, adoptarea tricolorului rusesc în calitate de drapel „de stat” al regimului separatist⁷.

Cel mai longeviv paradiplomat al regimului separatist a fost Valeriu Lițkai. Acesta a condus organul de relații externe de la Tiraspol între 1991 și 2008. Ulterior, acesta a rămas în componența Consiliului Consultativ pt afaceri externe al lui Smirnov, ocupându-se de susținerea echipei de negociere din partea Tiraspolului. Lițkai a criticat adeseori succesele modeste ale echipei subordonate lui Șevciuc, în temei datorită secretomaniei și izolării acesteia de cei care au stat la formarea separatismului din 1991-1992, sugerând că se așteaptă la trădări din partea unora care pot ”vinde” regiunea. În opinia sa, afacerile externe ale Tiraspolului sunt prost gestionate⁸ și că ar trebui să fie adoptată o lege care ar confirma ”mandatul celor care ar urma să poarte negocieri cu R. Moldova asupra statutului special al statului transnistrean”. În lipsa acestei legi, susținea V.Lițkai există o luptă constantă între executivul și legislativul regional asupra relației care poate fi discutată cu Chișinăul.

Patronați de Rusia, separatiștii transnistreni s-au simțit la adăpost. Comerțul cu CSI a funcționat ca o supapă care a permis celor influenți să se îmbogățească, iar celor simpli să aibă iluzia unei bunăstări asigurate – în temei datorită accesului nerestricționat la energie și gaze naturale, la salarii relativ bune și menținerea câtorva industrii grele, susținute pe linia de plutire prin conexiuni cu importanți oligarhi ruși. Studii de referință aduc dovada

⁶ <https://sputniknews.com/world/2006091853992964/>

⁷ <https://sputniknews.com/world/2006091853992964/>

⁸ <http://nistru.net/threads/zakrytost-pridnestrovskoj-diplomatii.3984/>

unor politici deliberate de sponsorizare a regimului separatist prin tarife preferențiale la gaze sau neplata consumului pentru energie, în general⁹. Alocațiile grase din bugetul federal și interesul constant al Federației Ruse de a promova politici atractive pentru „compatrioți” din afara frontierelor sale a servit mereu ca o centură de siguranță pentru Tiraspol contra oricăror cataclisme locale. Tiraspolul acordă cu generozitate decorații și ordine, diplome de merit în apărarea PMR (regiunea transnistreană)¹⁰, dar și în diverse domenii (economie, construcție de stat, știință, cultură, arte, educație, sănătate, drepturile și libertățile cetățenești, activități de caritate și alte merite în fața statului. Uniunea cu Rusia și integrarea deplină în statul rus este scopul declarat de diplomația rusă. Din Rusia vin resursele care previn colapsul economiei locale, apărarea „statalității transnistrene” se găsește sub conducerea militarilor de carieră ai trupelor regulate ruse, fiindu-le arondate (outsourced) și alte funcții printre care și funcția de reprezentare externă.

Vizitele regulate pe care diplomații ruși le întreprind la Tiraspol sunt legate, în temei, de coordonarea mesajelor și a acțiunilor pe care paradiplomații transnistreni le repetă „ca proxy” în raport cu părțile implicate în negocieri. Un rol important în aceste coordonări îl joacă în prezent însărcinatul cu afaceri speciale al MAE rus, S.Gubarev, care a vizitat Tiraspolul la 15 mai 2018, cu câteva săptămâni înainte de Reuniunea „5+2” de la Roma, și care are sarcina de a formula agenda de teme pentru delegații transnistreni în cadrul negocierilor menționate. Drept exemplu, S.Gubarev a vorbit despre necesitatea adoptării unui mecanism de implementare a acordurilor convenite anterior în procesul de negocieri, concomitent cu sporirea statutului părții transnistrene în dialogul cu Federația Rusă. S-a menționat ca prioritate convocarea unei reuniuni speciale la Moscova, moderată de D.O.Rogozin, s-au trasat priorități în crearea unui „mecanism de participare a transportului auto transnistrean în traficul internațional”, la care să aibă acces toți locuitorii regiunii, fără discriminare pe criterii de cetățenie, și plasarea punctelor de

⁹ <http://www.viitorul.org/en/content/energy-sector-moldova-hostage-impunity-and-renter-arrangements-conclusions-and>

¹⁰ https://wiki2.org/ru/Почётная_грамота_Правительства_Приднестровской_Молдавской_Республики

înregistrare auto obligatoriu pe teritoriul PMR¹¹. În opinia lui S.Gubarev, formatul „5+2” este doar un cadru subsidiar dialogului între părți. Concomitent, planul de cooperare anual (2018) între PMR și Rusia trebuie să creeze condiții prielnice pentru integrarea avansată a PMR în relațiile sale cu Federația Rusă.

Politica Moscovei față de Tiraspol merge cu 3 viteze: (1) prima se referă la transplantarea accelerată a legislației, normelor și instituțiilor statului rus (i.e. cetățenia, dar și sistemul de beneficii sociale, pensii, nivel de salarizare, etc), construind pe teritoriul R. Moldova o „mică Rusie”, (2) a doua se referă la dinamica politică internă din R. Moldova, în care Rusia crează efecte în lanț de „acceptabilitate” a statului de facto transnistrene, atât prin intermediul politicianilor pro-Kremlin, presei aservite sau plătite, dar și unor in(e)voluții în sistemul politic de reprezentare – drept exemplu ține adoptarea sistemului mixt, cu bătaie pe termen lung privind includerea Transnistriei și Găgăuziei pe principiul locurilor rezervate într-o modelare a „statului federal”, iar (3) a treia se referă la intensificarea acțiunilor externe, „paradiplomatice”, cu ajutorul vizibil al MAE al Rusiei. Un efect secundar al eșecului din 2003 legat de ne-semnarea „Memorandumului Kozak” a fost la Moscova realizarea faptului că, nu poate fi atins un acord plauzibil în privința statutului viitor al regimului separatist fără o anumită acceptabilitate pe plan extern. Reacția abruptă de negare a planului Kozak din mai multe capitale a compromis logica jocurilor politice cu elitele pro-Kremlin din anturajului fostului președinte Voronin. Totodată, și unii liderii separatiști de la Tiraspol au realizat că „visul lor de a obține statul dorit doar cu sprijinul Rusiei” ar putea fi de neatins și că, ar fi bine să considere și alte opțiuni, eventual semnalând deschidere și flexibilitate în raport cu alți actori.

Tiraspolul nu este monolit – nici etnic, nici lingvistic și nici economic, altfel spus – frământările interne ale elitelor politice au determinat apariția unor noi componente politice în Sovietul Suprem. Rusul I.Smirnov este înlocuit cu ucraineanul E.Șevciuc, schimbări care creează controverse politice și nemulțumiri aproape să înghețe sprijinul financiar al Moscovei, dar care arată o formă

---

¹¹ <https://novostipmr.com/en/news/18-05-15/mfa-hosts-meeting-ignatyev-and-gubarev>

de „pluralism politic”, care a produs o adevărată încântare printre anumiți diplomați americani care-au deținut funcții ambasadoriale în Misiunea OSCE¹². Apar divergențe și în bastionul puterii economice al companiei Sheriff, care se manifestă prin dorința de a deveni un jucător politic. În linii mari, însă, se observă un val de opinii exprimate public după care regiunea secesionistă ar trebui să – și rezolve problemele grave acumulate în economie într-o formulă multivectorială, ceea ce-i solicită acțiuni suplimentare pe plan extern, inclusiv al unor acțiuni de atracție și persuadare a unor actori occidentali. Într-o postare a sa, agentul de acțiune externă, Nina Ștanski, admitea într-o postare privată pe FB, chiar în zilele în care vameșii transnistreni încercau să instaleze un nou post de control în s.Vanița, că „metodele clasice ale diplomației transnistrene nu a schimbat atitudinea actorilor cheie în chestiunea statului transnistrean”¹³. În opinia ei, Transnistria trebuie să aplice nu doar metodele clasice, care s-au dovedit a fi insuficiente, dar și altele moderne, pentru ca diplomația să nu se miște în coada evenimentelor. Zis și făcut, după 2004–2005 se observă o sporire a bugetului alocat paradiplomației în Transnistria, apare un val de presă de limbă engleză (native speaking) de promovare a PMR.

Serviciul paradiplomatic transnistrean își instruieste cadrele cu ajutorul MGIMO. Cu regularitate, angajații săi sunt instruiți de profesori și experți de la Moscova (2017, S.Markedonov și A.B.Deviatkov). Ca o structură adițională a fost dezvoltat un Consiliu de diplomați tineri prin intermediul căruia, MGIMO desfășoară acțiuni de instruire a negociatorilor, analiza pozițiilor în negocieri și obținerea condițiilor avantajoase. Președintele Clubului pt negocieri al MGIMO, I.V.Pichugin a desfășurat instruirii și lecții publice despre modele de negocieri, metode de atingere a rezultatelor maxime, concepte clasice și study case. O inovație ține de urmărirea impactului de presă și crearea unor site-uri mult mai atractive pentru principalele structuri ale regimului, inclusiv pt paradiplomație. Site-ul acesteia măsoară un impact în 2017 de 105.000 vizitatori unici, sau 25.000 de vizite unicele în medie pe semestru. Frecvența accesării resurselor (conținutului) acestui site cuprinde de la 350 la 600 vizite. Sunt schimbate cu regularitate știrile, interviurile și apar

¹² Russia, the Near Abroad, and the West: Lessons from the Moldova-Transnistria Conflict. By: WilliamH. Hill. Publisher: Johns Hopkins University Press, 2013

¹³ <https://press.try.md/item.php?id=133825>

comentarii pe teme relevante inclusiv în ceea ce privește starea negocierilor PMR- R. Moldova, relația cu partenerii externi.

Din 2006, Rusia a decis să ofere anual cca 435 mln ruble PMR sau circa 100 mln \$ anual, ca ajutor umanitar ca urmare a acutizării situației economice din enclava separatistă. Bani sunt alocați prin intermediul mecanismelor vechi de plăți grupurilor vulnerabile (pensionari) sau aproximativ 140.000 oameni în etate¹⁴. Ajutoarele Federației Ruse nu sunt alocate direct bugetului regional. Un buget impresionant este gestionat de ANO „Evraziiskaia integratsia”, un non-profit, care gestionează 12 obiective de menire socială (școli, grădinițe, centru perinatal, centru oncologic, facultatea de medicină a Universității din Tiraspol), în valoare de 100 mln \$. Moscova folosește proiectele sale de infrastructură în Transnistria pentru a crea atractivitate pentru modelul său de Uniune Vamală, ca alternativă a UE, remarcând că cetățenii R. Moldova nu cunosc nimic despre proporțiile proiectelor sociale euroasiatice, iar mass media din dreapta Nistrului „nu atrage atenția cuvenită acestor mega-proiecte”¹⁵.

Paradiplomații de la Tiraspol editează o revistă semestrială „Noutăți diplomatice transnistrene”. În ultimii ani, au fost editate mai multe cărți și studii „Aspecte actuale de securitate: experiența pacificării pe Nistru”, dedicate PKO 25 ani, în rusă și engleză, situația curentă și procesul de menținere a păcii, în contextul misiunilor de pacificare pe plan global, la care au fost anexate declarații, decizii și documente ale CUC. La cererea Administrației para-președintelui PMR, au fost pregătite broșuri informative «Приднестровье: правовые основы независимости», care include și discursuri ale liderului PMR, inclusiv discursul său prezentat la Uniunea Oxford din Londra, dar și rezumatul consultativ despre bazele legal-internaționale ale independenței Transnistria (în rusă și engleză). Totodată, consultanții moscoviți par a fi mirați că până și mass media finanțată de Rusia la Chișinău nu atrage suficientă atenție acestui subiect, în contextul popularizării cursului euro-asiatic de dezvoltare, încurajată de Rusia. Paradiplomații transnistreni scriu pe site-urile lor că-și exprimă nădejdea că Transnistria va putea influența opinia

¹⁴ <http://tass.ru/obschestvo/5077789>

¹⁵ <http://mid.gospmr.org/ru/node/5720>

publică din statele vecine în ceea ce privește opțiunea cursului de dezvoltare. Ambițiile tot mai mari la Tiraspol se confruntă însă cu tendințe adverse cel puțin la fel de mari. Pe măsură ce Tiraspolul s-ar aștepta să fie recunoscut ca „parte egală politic cu R. Moldova”, situația sa economică devine tot mai critică. Dacă în 1992, economia Transnistriei reprezenta cca 1/3 din PIB R. Moldova, în 2016, PIB regional reprezenta doar 14% din economia R. Moldova. Potențialul industrial al PMR s-a diminuat de 3 ori față de 1989, complexul industrial-agricol al regiunii fiind aproape inexistent, în prezent. Criza este accentuată de impunerea unor sancțiuni economice din partea Ucrainei unor întreprinderi de vârf ale Transnistriei¹⁶, PIB-ul regional menționându-se exclusiv pe seama subsidiilor rusești¹⁷, directe și indirecte. Regimului separatist îi lipsește, deci, nu doar recunoașterea externă, dar și sustenabilitate economică, bugetul regional fiind practic hiperdependent de injecții financiare rusești.

În 2018, cheltuielile PMR sunt de 2 ori mai mari decât veniturile planificate: veniturile (1,594 mlrd ruble sau 102,8 mln \$, iar cheltuielile – 3,086 mlrd ruble sau 199,1 mln \$). Deficitul rezultat din 1,492 mln ruble este acoperit din banii încasați de pe urma vânzărilor de gaze rusești, care nu mai sunt plătiți companiei Moldovagaz¹⁸. Astăzi, datoria externă a Transnistriei a atins (2018) 668,6 mln \$, formată în temei din creditele acordate de Rusia în perioada anilor 1992-1994 și penalitățile/dobânzile calculate corespunzător. Suplimentar, datoria internă a ajuns cca 17,888 mln ruble și depășește veniturile bugetului prevăzut pentru anul 2018 de cca 11 ori. Administrația de la Tiraspol nu indică nicăieri astronomica sumă de 6 mlrd \$ (din totalul de 6,4 mlrd \$ de care se face MoldovaGaz responsabil) și nici corecțiile bugetare proiectate pe baza inflației de 6% și a unei creșteri economice de 2,2%.

În 2016, legislativul PMR a decis să reducă cu 39% cheltuielile pentru afaceri externe: de la 16% la 9.84%¹⁹.

¹⁶ <https://emerging-europe.com/voices/ukraine-puts-a-dent-in-transnistrias-separatist-steel-industry/>

¹⁷ Energy and Politics – the Price for Impunity in Moldova. <http://www.viitorul.org/files/Policy%20Paper%202017%20-%20Impunitate%20si%20%20intelegeri%20rentiere%20sectorul%20energetic%20ENG%20II.pdf>

¹⁸ <http://www.infotag.md/finances-en/257737/>

¹⁹ <http://mid.gospmr.org/ru/Syr>

---

2. Alianța enclavelor nerecunoscute (SNG²)

Pe linia de instabilitate (duga nestabilnostyi) în spațiul ex-sovietic, Rusia a sprijinit crearea și formalizarea unor formate consultative și de cooperare politică, militară, etc, între regimurile secesioniste pe care le-a sponsorizat și îndrumat. Cooperarea lor se rezumă de cele mai multe ori mai mult la schimburi de felicitări, repetarea unor „mante” legate de „susținerea și păstrarea legăturilor spirituale dintre popoarele (abhaz și transnistrean)” și alte toasturi pompoase care nu depășesc cadrul retoric și festivist. Uneori, aceste regimuri mai ratifică anumite acorduri de prietenie, cooperare și parteneriat (29 sep. 2017), decernarea de ordine și decorații de stat. Exemple: Vizita V.Ignatiev cu prilejul 25 ani de la formarea paradiplomației abhaze²⁰,

Primele contacte între regimul separatist de la Tiraspol și alte entități similare s-au făcut imediat după încheierea ostilităților militare prin Acordul de încetare a focului (21 iulie, 1992). Există un Tratat de prietenie și cooperare semnat între PMR și Abhazia în 1993. La Tiraspol a fost înființată în noiembrie 20-22, 2000, o alianță a statelor nerecunoscute (Ahazia, Osetia de Sud, Nagorno Karabakh și PMR), care au format un consiliu consultativ, la nivel de experți și au agreeat un format oficial, Reuniune a Miniștrilor Afacerilor Externe, convocat nu mai rar de 2 ori pe an. Această alianță a fost botezată ulterior „alianța marginalilor” ori „SNG²” probabil din aceleași motive pentru care CSI (SNG¹), format din noile state independente (fără Baltici) este privit cu scepticism. Cu același succes, regimurile separatiste ar fi putut boteza alianța lor NATO² (abrevierea în rusă a inițialelor acestora). Acestea au adoptat la

---

²⁰ <http://mid.gospmr.org/ru/vbh>

Stepanakkert un Regulament de funcționare și un Protocol nou de cooperare între șefii paradiplomațiilor acestor enclave. Unii autori consideră că ideea lansării SNG² a venit din căutarea unei contrabalante formării GUUAM, dar este cert că acest format nu a servit doar ca motiv de vizite reciproce și reuniuni simbolice între liderii lor.

În septembrie 2002, delegația Osetiei de Sud a anunțat formarea unui bloc militar între statele „de facto”²¹, apărute pe ruinele fostei URSS, iar în martie, 2006, o serie de deputați au lansat inițiativa legislativă în Duma Rusă privind „regulamentul de acceptare în componența Federației Ruse a unor noi subiecți federali”. În nota informativă a legii se menționa că drept pretenții la acest statut ar putea fi unele dintre fostele autonomii sovietice, în temeiul voinței exprimate de poporul care locuiește pe aceste teritorii, „fără a recurge la semnarea unui tratat internațional cu statele post-sovietice din care acestea au făcut parte”. Autorii proiectului de lege erau – D.Rogozin, A.Saveliev și N.Narochnitkaia – și declarau oficial că proiectul lor este adresat soluționării problemelor legate de Transnistria, Abhazia și Osetia de Sud. Argumentul central al lui A.Saveliev era că, la destrămarea URSS, autoritățile republicane (micile metropole) nu au desfășurat în cadrul autonomiilor lor teritoriale referendumuri legate de ieșirea din URSS, încălcând astfel ordinea constituțională existentă atunci (Constituția unională). Legea nu a fost votată în cele din urmă, dar eșecul legislativ a accelerat o serie de evoluții instituționale ale statului rus în raport cu aceste enclave. Moscova semnala că este gata să trateze enclavele secesioniste nu doar ca niște cioburi teritoriale, desprinse din matricea statelor gazdă (Georgia, Moldova, Azerbaijan), dar și ca elemente ale unei construcții ofensive mai complexe în spațiul ex-sovietic, folosind sloganul lui Baburin, „de la Tiraspol începe noua Rusie”!

Oficial, politica Moscovei în raport cu aceste entități se schimbă radical în 2016. Drept punct de reper a servit indicația Președintelui V.Putin adresată șefului MAE rus, S.Lavrov, de a recunoaște „universalitatea soluției pentru Kosovo”, adică aplicarea acestei forme de reglementare internațională și pentru

---

²¹ Союз непризнанных: Южная Осетия и Абхазия собираются создать военный блок. Приднестровье и Карабах приглашены в качестве наблюдателей. Чечню, однако, не зовут <http://www.polit.ru/news/2002/09/06/574253/>

alte state nerecunoscute din spațiul post-sovietic. La 14 iunie, 2006, liderii Abahziei, Transnistriei, Osetiei de Sud (Bagapş, Smirnov, Kokoito) au semnat la Suhumi un Acord de prietenie, cooperare și asistență reciprocă, constituind Comunitatea „Pentru democrație și dreptul popoarelor”²², trasând drept prioritate cooperare economică și politică, dar și crearea unor forțe militare și de pacificare comune, care ar fi înlocuit pacificatorii ruși, respingând acțiunile „fostelor metropole” de a recurge la reglementarea conflictului prin mijloace militare”. În aceeași zi este formată Adunarea Parlamentară a Comunității. La 18 octombrie, 2006, Parlamentul abhaz cere Moscovei recunoașterea independenței sale de Georgia, notând că „dispune de toate elementele și atributele unui stat suveran, corespunde tuturor criteriilor statului de drept și social, „iar 90% din locuitorii săi sunt cetățeni ruși”. Concomitent, liderii osetini au cerut recunoașterea „genocidului” comis de Tbilisi față de osetini, iar liderii transnistreni au chemat la un nou referendum de unire la Rusia.

Moscova a evitat să dea un răspuns imediat la aceste inițiative locale, dar a revenit în august 2008, după încheierea războiului ruso-georgian. Imediat după războiul ruso-georgian din 2008, Rusia a recunoscut independența Abhaziei și Osetiei de Sud, înțesă însă printr-un proces de încorporare accelerată a teritoriilor lor. La 26 august, D.Medvedev a semnat decretul de recunoaștere a Osetiei de Sud și a Abhaziei, declinând în schimb aceleași cereri din partea liderilor transnistreni (PMR), deși, în spatele unanimității oficiale, mai mulți deputați ruși au criticat acest pas, unul dintre ei fiind și C.Kosachev, Președintele Comitetului Dumei FR pentru politică externă. Acesta a contestat decizia Kremlinului, susținând că Rusia ar trebui să mențină cursul de recunoaștere a frontierelor teritoriale ale Georgiei, în caz contrar – se va degenera într-o criză serioasă a CSI²³. Notăm că Tiraspolul a salutat călduros actul recunoașterii de către Rusia a separatismelor georgiene, drept „voință a popoarelor și model optimal de reglementare, ca o garanție a păcii, stabilității și prosperității”²⁴, cerând un tratament egal cu acestea. Moscova

²² Secretarul noii comunități este ales Valerii Litkai.

²³ http://osinform.org/4528-kosachev--slaboe_zveno_rossijskoj_vneshnej_politiki.html

²⁴ Заявление Министерства иностранных дел Приднестровья в связи с признанием Российской Федерацией независимости Республики Южная Осетия и Республики Абхазия <http://mid.gospmr.org/ru/MpS>

întârzie un răspuns clar la nivel oficial, dar intensifică politicile sale de asistență și integrare accelerată a regiunii în matricea statului rus.

Pe fundalul războiului purtat de Rusia în Georgia, liderii PMR adoptă în întregime discursul belicos al aliaților lor osetini și abhazi, iar în 04.07.08 își fac întâlniri la nivel de șefi de executive²⁵. Reamintind de obligațiile părților, asumate prin tratatul de bază din 1994, statutul în cadrul Comunității „Pentru democrație și drepturile popoarelor”, inclusiv în ceea ce privește apărarea colectivă și ajutorul reciproc”. În 2014, Rusia a trecut la anexarea forțată a Crimeii, declanșând un război pentru a captura controlul asupra regiunii numită Novorossia (Donbas), ceea ce declanșat o mișcare de pierdere accelerată a independenței „de facto”. Putem observa astfel un paradox: dacă până în august 2008, Abhazia și Osetia de Sud erau nerecunoscute, dar independente „de facto”, după război, acestea devin parțial recunoscute (Rusia, Vanuatu), dar își pierd independența „de facto”, intervenția Rusiei în Georgia marchează o pierdere clară a cursului spre obținerea independenței. Rusia adoptă politica „delimitării enclavelor de restul teritoriului suveran georgian” (borderization policy). Rusia este principalul beneficiar al războiului condus pe teritoriu georgian, ceea ce face ca ambele enclave secesioniste din Georgia să se transforme din „state de facto” în „regiuni de facto rusești”.

Această tendință ar fi, conform contextului local, salutată de osetinii de sud, dar privită cu o vizibilă iritare de mulți abhazi, care considerau (2009), că „independența cucerită cu atâtea sacrificii nu ar trebui să fie cedată unor părți externe”²⁶. De fapt, cursul ferm luat de Rusia de a-și incorpora regiunile secesioniste de frontieră, renunțând la planul anterior de a alimenta pe rol de patron puzderia de teritorii secesioniste în jurul său, a determinat în 2014 decizia de anexare a peninsulei Crimeea. Ce rămâne din Comunitatea formată în 2006 – niște exerciții ritualice, care cuprind vizite (budget), participarea cu observatori la alegeri²⁷, întemeiată pe niște protocoale semnate anterior de observare a proceselor electorale, funcționarea (nominală) a unor Oficii ale Reprezentanților enclavelor separatiste, care își anunță existența

²⁵ <http://mid.gospmr.org/ru/gGM>

²⁶ <https://regnum.ru/news/1164898.html>

²⁷ <http://mid.gospmr.org/ru/rhQ>

prin diverse comunicate sau petreceri date cu diverse ocazii separatiste²⁸. La 07.08.09, Reprezentantul Osetiei la Tiraspol publică un larg comunicat prin care informează despre cca 1400 victime civile, ca rezultat al „agresiunii militare georgiene” și acuză Georgia de genocid. Autorul comunicatului, postat pe site-ul oficial al PMR, acuză SUA de intervenția militară și încercarea de a înfrânge poporul osetin, făcând comparație între riposta osetină și operațiunile militare din fost Iugoslavie care au lichidat statul Serbska Kraina, alungând 200.000 sârbi.

La 5 iunie, 2009, Rusia a blocat continuarea misiunii OSCE de menținere a păcii în Georgia, care era privită de UE și SUA drept un factor decisiv în prevenirea conflictelor dintre forțele georgiene și paramilitarii separatiști. Având Grecia în calitate de Președinte al OSCE prin rotație, părțile interesate au solicitat un plan de compromis între Georgia și Rusia, la care Președintele a răspuns cu un plan în care lipseau orice fel de mențiuni la Georgia ori Osetia de Sud, omițând referințele la statutul regiunii secesioniste, dar prevăzând dreptul de circulație liberă a monitorilor peste linia de demarcație între părți. Se presupunea că discuțiile asupra statutului vor avea loc la Geneva, la care s-ar fi răspuns cererilor georgiene de a include respectul pentru integritatea teritorială și o singură misiune OSCE în Georgia, dar Rusia a inițiat propriul său plan, făcând explicită poziția că Osetia de Sud nu mai face parte din Georgia, și că orice acțiuni viitoare trebuie să fie agreate direct doar cu „autoritățile relevante” (separatiștii osetini). Peste mai puțin de 40 de zile, Rusia a intervenit militar în Georgia, recunoscând ulterior Osetia de Sud și Abhazia, astfel încât misiunile OSCE au devenit complet irelevante.

Tiraspolul susține teza „loviturii de stat” la Kiev din 22 februarie 2014 și faptul că în Ucraina există un „război civil” numai din cauza cercurilor naționaliste ucrainene care nu doresc să negocieze cu federaliștii²⁹. Tiraspolul reclamă intenția Ucrainei și R. Moldova de a înghiți „mândra națiune transnistreană” și susține integral poziția Moscovei în privința „retrocedării teritoriului istoric Crimeea la statul rus”, ceea ce face dialogul cu autoritățile de la Kiev post-Ianucovici aproape imposibil. Asumarea acestui curs trezește reacții de răspuns

²⁸ <http://mid.gospmr.org/ru/jV>

²⁹ <http://www.dniester.ru/node/11045>

din partea Kievului, creând ecouri de nemulțumire în comunitatea ucrainenilor din regiune. Între luna decembrie 2014-februarie 2015, Rusia convoacă liderii secesioniști ai Osetiei de Sud și Abhaziei la Moscova unde semnează „tratate de integrare”, extinzându-și de fapt suveranitatea asupra acestor „de facto” state, ale căror „independență de Georgia” o recunoscuse în toana anului 2008. La câteva luni după absorbirea lor, Moscova schimbă brusc planul său în privința regiunii Novorosia, transformându-l dintr-un model confederal (care ar fi inclus rebelii din Luhansk și Donetsk, și alte teritorii desprinse din Estul Ucrainei), insistând din mai 2015 asupra unui status-quo ante înghețat de-a lungul liniei de confruntare militară. Acest plan presupune utilizarea separatiștilor locali în calitate de „interfețe locale” (proxies), prin intermediul cărora să poată influența statele de origine (Ucraina).

Reversul monedei este că acest pas a condus la o revenire la politica standard de după 2008, prin care Moscova a încercat să desprindă Abhazia și Osetia de Sud de Georgia, după ce a creat un teatru de război și a intervenit militar³⁰. Rolul enclavelor separatiste (proxies) este de a ajuta Federația Rusă să obțină impact maxim asupra politicilor elaborate de Kiev și Tbilisi, de această dată utilizând conceptul unei Ucraine unite (fără Crimeea), dar semnificativ modificată prin adaptări de statut și Constituție. Poziția Rusiei este ambivalentă: își arogă statutul de mediator neutru în formatul „5+2” și este singurul deținător de trupe regulate fără acordul statului gazdă. Moscova își folosește instrumentele de putere pentru a influența agenda politicilor interne din R. Moldova, încercând să acrediteze statutul de jucător autonom al regiunii secesioniste atât pe subiecte de securitate (evacuarea munițiilor și tehnicii militare nu are loc din cauza împotrivirii Transnistriei), cât și pe subiecte comerciale (Gazprom a solicitat transferarea unor acțiuni în compania MoldovaGaz, dar pe care le gestionează acționarul majoritar) și culturale (recunoașterea limbii ruse ca limbă de stat ar fi precondiția politică a unui scenariu de reintegrare). Principalele idei promovate de paradiplomații transnistreni urmează narativele oficiale ale Kremlinului în vecinătatea sa imediată.

---

³⁰ Michael Hicare Cecire, Shifting Russian Policies Towards Allied Separatist Regions, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13227-shifting-russian-policies-towards-allied-separatist-regions.html>

---

3. Funcțiile și structura paradiplomației Transnistreană

Funcțiile paradiplomației transnistrene sunt reflectate în câteva decrete și legi adoptate de regimul nerecunoscut. Acestea sunt: legea privind serviciul diplomatic, legea privind tratatele internaționale, legea privind regimul de trecere a frontierei PMR de către persoane, care au imunitate diplomatică și consulară și alte privilegii, și mai multe decrete care privesc structura, statutul și componența serviciului relații externe, decretul privind măsurile de organizare a serviciului diplomatic. Prioritățile politici externe ale acestei paradiplomații sunt fixate în concepția de politică externă (PMR) și conțin: consolidarea și apărarea independenței și suveranității (PMR), protejarea drepturilor omului, libertății și demnității, indiferent de naționalitate, deschiderea la dezvoltarea relațiilor echitabile și mutual avantajoase cu toate statele din vecinătatea apropiată și îndepărtată, determinarea de a aplica doar metode pașnice, politico-diplomatice în negocierea relațiilor cu R. Moldova, asigurarea condițiilor externe în promovarea reformelor social-economice pentru a îmbunătăți bunăstarea populației. Concepția susține că „realizarea intereselor PMR este legată esențial de dezvoltarea unor relații prietenești, mutual benefice cu statele vecine, cu puterile mari ale lumii și asociațiile integraționiste ale comunității internaționale”³¹.

La 9 august 2004, Sovietul Suprem al PMR adoptă legea „Cu privire la serviciul diplomatic” (SAZ-04-33). La 22 iunie, 2005, Smirnov emite un decret privind măsurile de organizare a serviciului diplomat (PMR-No.296), în care

---

³¹ The Foreign Policy Concept of the Pridnestrovian Moldavian Republic, <http://mfa-pmr.org/en/KGR>

se reglementează regulamentul de acordare a rangurilor diplomatice, este formată arhiva, rezerva de cadre, uniforma de angajat diplomatic, copiind în mare măsură legislația Federației Ruse în privința serviciului diplomatic. Paradiplomația PMR este definită drept o parte a serviciului public (de stat), activitate profesională a oficialilor „MAE-PMR” pentru asigurarea competențelor organului executiv, responsabil de administrarea relațiilor PMR cu alte state și organizații internaționale, și coordonarea activității altor organe de putere de stat în acest domeniu.

În perioada 2006-2008, Guvernul Federației Ruse semnează mai multe acorduri și memorandumuri cu regimul de la Tiraspol în domeniul politicilor sociale, sănătate, asigurarea cu pensii, statistică, agricultură, transport, cooperare industrială, arhivistică. Începând cu 2006, Rusia creează o pârghie de cooperare între Curtea Constituțională a Rusia și o Curte cu atribuții de supraveghere constituțională din Transnistria, concomitent cu intensificarea cooperării instituționale între Camera de Comerț din Tiraspol și organizații similare din partea unor subiecți federali. Crește finanțarea externă alocată dezvoltării instituționale a regimului separatist. Formal, Federația Rusă indică drept scopuri pentru asistența sa – păstrarea nivelului acceptabil de trai pentru populația regiunii, stabilitatea sistemului politic, care să asigure o referință comparativ mai bună „cu statele vecine” (citim, Moldova și Ucraina).

Contactele regulate cu alte regiuni separatiste sunt o rutină. Paradiplomației transnistreni acordă o atenție sporită aliaților separatiști din Caucaz. La Tiraspol funcționează reprezentanțe ale acestor state „de facto”. În 2017, Ignatiev l-a primit pe șeful paradiplomației Abhaziei, A.V.Vataman, cu prilejul a 10 ani de la deschiderea filialei PMR în Abhazia, iar la 25 ianuarie 2017, Tiraspolul a semnat noi tratate „de stat” cu Republica Osetia de Sud și Republica Abhazia, care susține (în opinia site-ului de la Tiraspol) „tendința de consolidare a bazei diplomatico-juridice comune”, i.e. Tratatul de prietenie, cooperare și parteneriat PMR-ROS, Acord de cooperare între Guvernul PMR și Guvernul RA, cu privire la călătoriile fără vize ale cetățenilor ambelor state. Continuă cooperarea PMR cu oficiali ai Republicii Nagorno-Karabakh, prin discuții la telefon (28 februarie). La 12 aprilie, 2017 au avut loc întrevederi între paradiplomații PMR și delegația oficială a Republicii Osetia

de Sud, la care s-au discutat teme de cooperare prioritară și întărirea contactelor la nivel de administrație. Ignatiev l-a primit pe șeful paradiplomației Republicii Arțah (Karabah) K.A.Mirzoian. În 2017, o delegație executivă a PMR a efectuat o vizită în Abhazia, cu prilejul formării Ministerului pentru situații excepționale (11 ani), care a anticipat vizita lui Krasnoselski în septembrie în Abhazia. Cu acest prilej a fost semnat un nou Acord de prietenie, cooperare și parteneriat RA-PMR. Cooperarea PMR cu Abhazia, Osetia de Sud și Karabah avansează, având la temelie sa un format activ de contacte de lucru, are loc adâncirea interacțiunii inter-statale, se extinde parteneriatul comercial, diplomatic și umanitar-cultural.

În februarie 28, 2006, are loc scoaterea liderului I.Smirnov de la putere, care pierde alegerile în fața echipei lui E.Șevciuc, având un impact imediat și asupra negocierilor de la Dublin. Deși a părut neplăcut surprinsă de victoria electorală a noului lider, Moscova a găsit ușor cum să lucreze în echipă cu Tiraspolul, păstrând relația de „mentor contra proxy” în echipa comună, blocând unanim toate subiectele promovate de ceilalți participanți la formatul „5+2”. În special, Moscova și Tiraspolul nu au tolerat discutarea temei evacuării trupelor rusești și transformării misiunii de pacificare rusești într-o operație civilă, la care Chișinăul s-a conformat, fiind consiliat să cedeze de observatorii UE și SUA și OSCE³². În schimb, paradiplomației de la Tiraspol au pedalat pe recunoașterea „egalității părților” în procesul de reglementare a conflictului, și comasarea formatului „5+2” cu un format „1+1” în care, „părțile” (Chișinău și Tiraspol) ar putea să-și discute subiectele disputate (social-economice) într-un pachet care să adune teme rezolvate. În realitate, „egalitatea” promovată de Tiraspol înseamnă o extindere a concesiilor oferite în trecut, contrar poziției Chișinăului după care „egalitatea” se referă exclusiv la masa de discuții mediate de observatori; în schimb, Moscova își dorește extrapolarea acestui principiu fals pentru a obține o „egalizare a statutului între PMR și RM pe parcursul negocierilor”, ceea ce ar asigura, teoretic, o soluție federală, care ar menține suveranitatea nominală, negată însă printr-un drept de veto alocat prin aranjamente constituționale și un statut „garantat”

³² Vlad Socor, A Failed Re-Start to 5+2 Negotiations on Transnistria, Eurasia Daily Monitor Volume: 9 Issue: 48 <https://jamestown.org/program/a-failed-re-start-to-52-negotiations-on-transnistria/>

prin prezență militară rusească (Planul Kozak). Poziția Chișinăului este că nu poate accepta „egalitatea” părților pentru că aceasta ar anticipa rezultatul negocierilor în favoarea Tiraspolului, iar „egalitatea de statut” nu este un fapt efectiv, datorită lipsei de legitimitate internațională pentru Tiraspol.

Din 2013-2014, situația enclavei se complică brusc ca urmare a schimbărilor radicale din Ucraina și insolvenței clare a întreprinderilor mari din Transnistria. Fiind atacată de o putere superior numerică și ca potențial militar, Ucraina se repliază și, fără a sta pe gânduri, introduce un cordon suplimentar de forțe loiale Kievului afiliate la Pravy Sector, care verifică instalarea unui regim strict de control vamal pe segmentul de frontieră transnistrean. Noul regim de frontieră reduce drastic sursele ilicite de venituri pentru economia transnistreană. Concomitent, R. Moldova semnează la 27 iunie 2014 Acordul de Asociere cu UE, și își asumă obligațiile de comerț aprofundat și liber cu UE (DCFTA), stabilind obligații recurente și pentru regiunea transnistreană după o anumită perioadă de adaptare. Zona de comerț liber cu UE impunea Tiraspolul să manifeste mai multă flexibilitate prevenind colapsul total al economiei sale regionale. Elitele transnistrene simt apropierea unei primejdii aproape inevitabile. Moscova își recrutează mercenari pentru aventurile sale din Donbas și Crimeea și din Transnistria și intensifică propaganda sa, care se strecoară cu ușurință pe piața mediatică din cele mai multe orașe ale R. Moldova (radio, presă scrisă, agenții de știri).

Din 2006, Moscova începe să preia o bună parte din obligațiile sociale ale regimului către populația în etate; astfel fiecare pensionar din Transnistria primește o alocație individuală, indiferent de cetățenia sa (PMR, R. Moldova, Ucraina, Rusia, România, ori URSS). Rusia achită și alocații unitare (5000\$) pentru fiecare prim copil nou născut. Este curios, că această politică a Federației Ruse se aplică practic într-un singur exemplar, și doar în Transnistria, ceea ce înseamnă că etnicii ruși din raioanele învecinate Transnistriei nu sunt eligibili sau trebuie să obțină viză de reședință în regiune ca să poată aplica la acest beneficiu. Între timp, are loc și o rebalansare a direcțiilor urmate de negociatorii transnistreni. Blocarea coșului III (securitate și statutul politic) s-a făcut sub pretextul instabilității politice din R. Moldova, în particular, nealegerea Președintelui R. Moldova la Chișinău și, aparent,

dezinteresul partidelor aflate la putere (2010-2014) de a dedica suficientă atenție cerințelor părții transnistrene. Paradiplomații transnistreni critică R. Moldova pentru „lipsă de constructivism” pe teme care-i interesează (căile ferate, comunicații, relații economice externe), susținând că negociatorii R. Moldova evită să-și asume răspunderi instituționale, fiind vădit deranjați de refuzul autorităților R. Moldova de a accepta Tiraspolul ca „parte oficială”, drept exemplu servind și incidentele legate de participarea unor persoane (inclusiv militari transnistreni) la recepții organizate la Chișinău de către Ambasade acreditate în R. Moldova, fără autorizarea prealabilă a Biroului pt Politici Reintegrare³³.

Cu acest prilej, paradiplomații transnistreni reafirmă „dorința lor de a avea dialog echitabil cu R. Moldova, în diverse formule, chemând toți participanții la întâlniri să manifeste abordări serioase și responsabile în scopul normalizării relațiilor”. Notăm astfel reacțiile rapide ale paradiplomaților de a insista pe termenul de „normalizare a relațiilor între 2 state suverane, PMR și R. Moldova”, egale în drepturi, negocierile având drept scop crearea unui sistem de garanții multi-layer cu obligația părților de a executa fără rezerve toate acordurile agreeate anterior”. Al doilea obiectiv - apărarea formatului curent PKO (pacificatori) care, conform poziției urmate de Tiraspol, a asigurat menținerea păcii, își păstrează actualitatea și este cerută de populație, în ciuda acțiunilor RM de a o discredita”. Moscova, citată de mai multe ori în același comunicat afișat pe site-ul paradiplomației, afirmă sentențios că, operația de pacificare poate fi transformată într-o operație de garanție a păcii numai DUPĂ alegerea modelului de reglementare definitiv, având drept țel asigurarea finalităților în reglementare”³⁴.

Pe rol de mentor, Moscova instruiște Tiraspolul să accepte „consolidarea încrederii” (CBM) ca pe o resursă care poate întări recunoașterea și acceptarea atribuțiilor auto-proclamate. În 2011, Tiraspolul făcea o ofertă EUBAM de a găzdui misiunea pe teritoriul pe care-l controlează, solicitând șefului Misiunii OSCE, Ph.Remler, de a consolida prezența acestei misiuni la Tiraspol, care ar

³³ <http://mid.gospmr.org/ru/RjF>

³⁴ <http://mid.gospmr.org/ru/nBc>

reflecta astfel realitățile „de facto”. În caz contrar, Smirnov amenința să blocheze transportul feroviar spre R. Moldova, cerând OSCE să intervină pentru a bloca presiunile Chișinăului de a „legaliza businessul transnistrean conform legislației R. Moldova”. Drept argument, Smirnov făcea trimitere la Memorandumul din 1997, care ar garanta activitate economică independentă, sărind peste alte prevederi ale acordului, care obliga Tiraspolul să suspende orice blocaje ale circulației libere a cetățenilor (Moldnews, 26 October 2011).

Diversi actori occidentali, dar și R. Moldova, au încercat adeseori să vadă instrumentarul măsurile de încredere (CBM) ca vehicul pentru plantarea unor idei noi și de a identifica grupuri de experți prin care să angajeze direct populația, dar și anumiți actori din Transnistria în domeniul economic sau cultural, peste capul Moscovei. Inițial, Moscova a intervenit dur în acest proces oprind elanul autorilor, autorizând chiar și persecutarea unor entități mult prea deschise spre Occident și Chișinăul”, însă reflectând asupra opțiunilor accesibile, și-a revăzut poziția, dar a întărit controlul asupra concesiilor cerute din partea Chișinăului prin intermediul „5+2”. În timp ce Moldova pornește de la premiza că CBM face parte din procesul de reglementare, Moscova și Tiraspolul atribuie o valoare instrumentală în promovarea propriului plan concesiilor unilaterale. Astfel, deși le numește pași necesari spre o „normalizare a relațiilor între părțile aflate în conflict”, Rusia nu admite includerea în protocoalele negociate între părți a unei mențiuni cu privire la „integritatea teritorială a R. Moldova”. Diplomații ruși refuză cu obstinatie să discute probleme de securitate și apărare, elemente vitale în procesul unei reglementări durabile. Rusia insistă asupra faptului că UE și SUA dețin doar un statut de observator, sub statutul de mediator ai Rusiei, Ucrainei și OSCE, și în același timp, pune presiune pe „observatori” și R. Moldova, să accepte „egalitatea părților” după Memorandumul (2007), cunoscut după numele autorului său, E.Primacov. Oficial, negocierile au loc între Chișinău și Tiraspol, ca părți aflate în conflict, camuflând rolul ambivalent al Rusiei de „mediator”, „sponsor” și „participant activ” la numeroasele formate care inhibă reglementarea (armata, misiunea pacificare) și prezentând conflictul ca unul intern între 2 părți ale unui „prezumativ stat comun”. Rusia pretinde să medieze ceea ce are toate elementele unui conflict între 2 state (Rusia și R. Moldova), existând o anumită complicitate a părților implicate în forma-

tul „5+2” la păstrarea aparențelor unui conflict pre-fabricat, Tiraspolul fiind doar o forță „proxy”.

Spre deosebire de alte enclave secesioniste, Moscova susține că ar putea returna Transnistria în anumite condiții, acceptabile pentru interesele sale. Condițiile ar fi legate de menținerea trupelor sale militare ca o garanție (Kozak, 30 ani), atribuirea unor libertăți largi pentru relații economice externe pe durata unui proces de „sincronizare politică” cu evacuarea armatei spre formula unui „stat comun” (Primakov, 2007), însă cu condiția ca modelul care ar ieși în final ar conduce spre o schimbare radicală a cursului politic al actualului stat, R. Moldova, un fel de U-turn geopolitic (de la UE spre UEA). Totodată, modelul ar urma să conserve puterile și competențele exercitate de Tiraspol, la care s-ar adăuga în schimb suficiente puteri politice pentru a influența și centrul politic al unei formațiuni de stat unificat „poroase” sau vag definite. Un asemenea model ar ancora grupuri politice „pro-Moscova” la un model care ar fi imposibil de guvernat, și totodată, deosebit de vulnerabil sub aspectul influenței sale prin forțe „proxy” pe subiecte de ordin economic, cultural, politic. Această linie directoare de stat comun, dar construit pe o uniune de state vagă a peregrinat în mai multe documente lansate de Moscova: Memorandumul semnat la 8 mai, 2007³⁵, de președintele Lucinschi și Elțin, scris de Primakov, a fost unul dintre cele mai relevante din acest punct de vedere. În conformitate cu acest memorandum, relațiile R. Moldova cu Transnistria se vor dezvolta în cadrul unui stat comun, în frontierele fostei RSSM, iar Ucraina și Federația Rusă devin garanți ai statutului oferit Transnistriei și a prevederilor documentului semnat. Memorandumul vorbește despre stabilirea unor relații juridice-statale, de coordonarea mutuală, inclusiv în ceea ce privește delimitarea și delegarea de competență, păstrarea securității comune și participarea Transnistriei la formularea politicii externe a R. Moldova, relații economice externe, în condițiile unor eforturi de mediere active din partea Rusiei, Ucrainei și OSCE.

Unul din cei mai atenți analiști internaționali, V.Socor, numește Memorandumul din 2007 drept „unul din cele mai serioase obstacole în calea

³⁵ <https://www.osce.org/moldova/42309>

reglementării conflictului tocmai pentru că introduce principiul sincronizării retragerii trupelor, adoptă dreptul de veto al Tiraspolului și adâncește impactul negativ al negocierilor dominate de Rusia³⁶. Un alt document faimos a fost și renumitul „Plan Kozak”, analizat și descris pe larg pe plan local și internațional³⁷ a provocat în 2003 o puternică criză politică în RM. Scos în public la 17 noiembrie, 2003, documentul fusese autorizat de Voronin, care-l prezenta ca „unică oportunitate de reglementare”, și care totuși l-a abandonat, spre consternarea autorităților de la Kremlin. Rusia intenționa să disloce o forță militară semnificativă pentru 30 de ani pe teritoriul R. Moldova, conform planului său, în care R. Moldova ar fi fost transformată într-o uniune de state egale (3), în care Transnistria ar fi deținut 1/3 din locurile viitorului Senat federal, cu dreptul de vot cu doar ¼ din voturi și cu participarea egală a Găgăuziei, în calitate de subiect federal. Primele reacții ale OSCE și UE au dezavuat pretenția diplomaților ruși că ar fi convenit în prealabil asupra documentului propus, iar reacția virulentă a opoziției politice la Chișinău l-a făcut pe Voronin să renunțe abrupt la orice alte discuții pe subiectul planului Kozak. Ulterior, Președintele Voronin a revenit de mai multe ori cu regrete, spunând că-i pare rău că s-a lăsat convins să renunțe la semnarea memorandumului, iar succesorul său politic pe linia unei integrări viguroase euroasiatice, I. Dodon, a menționat că este favorabil unei federalizări cu PMR. Al treilea document care susține ideile rusești în contextul reglementării conflictului ține de Declarația de la Moscova din 18 martie, 2009, semnat de D. Medvedev și Președintele V. Voronin, alături de liderul PMR, I. Smirnov. Toate aceste linii directoare vorbesc cu claritate despre cursul Rusiei de a nu merge pe modelul georgian de recunoaștere a Transnistriei, dar pe ideea de încorporare a regiunii secesioniste într-o formulă a statului comun, dar cu păstrarea tuturor piedicilor sau mecanismelor de obstrucționare a guvernării naționale. Ocolind tema anexării pe față, Moscova exploatează starea lor semi-înghețată ca material de șantaj în relația sa cu autoritățile R. Moldova, ceea ce sporește potențialul de instabilitate, și nu face influența rusă mai puțin toxică. Ca și

³⁶ <https://www.europalibera.org/a/25540807.html>

³⁷ <https://deschide.md/ro/stiri/politic/6182/B%C4%83lan-Planul-Kozak-amintit-de-Putin-prezint%C4%83-riscuri-majore-pentru-RMoldova.htm>

în Georgia, Moscova e dispusă să cedeze ceva ce nu-i aparține în schimbul unor concesiuni de ordin strategic pe plan național, care i-ar asigura însă păstrarea intereselor rusești în numele unei reintegrări nominale. Pe plan extern, Rusia oferă partenerilor occidentali iluzia unui rol „constructiv” pe care ar dori să-l joace pe subiecte secundare (Transnistria), în schimb relaxarea sancțiunilor internaționale sau abordări mai conciliante, care să țină cont de „sensibilitățile” dosarului ucrainean, victimizându-se.

Cu toate acestea, 2017 este un an de succes pentru paradiplomația transnistreană, conform conducerii acesteia (Ignatiev). Cu prilejul marcării a 25 ani de „independență”, Ignatiev a susținut că „PMR își continuă calea spre construcția de stat și dezvoltare independentă, în condițiile unei blocate economice, informative, de transport și diplomatice din partea Moldovei și Ucrainei. Numai Rusia își îndeplinește cu răspundere și cu siguranță funcția de garant și mediator în procesul de negocieri, asigurând echilibrul delicat și comunicarea continuă în formatul „5+2”, alertând asupra neacceptării și inoportunității discutării oricăror probleme legate de statutul politic... pentru ca R. Moldova să nu-și impună voința asupra Transnistriei”³⁸. Acesta susține că doar în jumătate de an, angajații săi au avut 470 de întâlniri internaționale, cu 25% mai mult față de perioada similară din 2016, liderul Vadim Krasnoselski a susținut 40 întâlniri cu șefi de misiuni diplomatice și reprezentanți ai organizațiilor internaționale, notând un interes tot mai mare din partea actorilor externi. Conform raportului publicat de Ignatiev, în 2017, Transnistria a fost vizitată de 631 delegații străine, dintre care 52 au avut întâlniri cu liderul Krasnoselski, 73 au avut întrevederi la oficiul de politică externă, 20 cu executivul și 486 au vizat diverse autorități ale regimului secesionist, inclusiv Sovietul Suprem. Pe parcursul anului 2017, paradiplomația de la Tiraspol și-a înscris la activ o serie de vizite în câteva state importante: Italia, Marea Britanie, Franța și Israel.

Drept realizări marcante, Ignatiev apreciază invitarea lui Krasnoselski la Uniunea Oxford, care a coincis cu o întrevedere la Foreign Office al Marii

---

³⁸ Отчет Министерства иностранных дел Приднестровской Молдавской Республики о проделанной работе за 2017 год 29/01/18

Britanii și întrevederea cu Ambasadorul Federației Ruse la Londra³⁹. Krasnoselski a conferențiat pe tema relațiilor PMR- R. Moldova și rolul mediatorilor în formatul „5+2”, după care au avut loc contacte la sediul Ambasadei Rusiei la Londra, principalul vehicul care a asigurat pregătirile acestei vizite. Se cuvine de observat că Krasnoselski a fost invitat la sediul MAE și pentru Commonwealth al Marii Britanii cu directorul Direcției pentru Afaceri în Europei de Est și Asiei Centrale, N. Politt, în care, potrivit comunicatului de pe site-ul din Tiraspol, „partea britanică a exprimat susținere poziției Președintelui PMR privitor la necesitatea de a rezolva problemele acumulate moldo-transnistrene exclusiv la masa de negocieri”. Tiraspolul a remarcat faptul că pentru prima dată reprezentanții PMR au fost primiți într-o instituție de politică externă a unui influent stat european în formatul relațiilor bilaterale. MAE al R. Moldova a cerut explicații Ambasadei Marii Britanii, răspunsul căreia a fost ambivalent. În opinia lui Ignatiev, „reacția de panică a Chișinăului la această vizită a arătat scopurile adevărate ale R. Moldova, și totodată a demonstrat eficacitatea căutării noilor forme și mecanisme de căutare a contactelor cu partenerii interesați de informație obiectivă despre Transnistria, și care pot să manifeste înțelegere față de argumentele PMR, inclusiv fundamentarea dreptului PMR la recunoaștere internațională largă.

În noiembrie 2017, Ignatiev a vizitat statul Israel, participând la lucrările unei conferințe internaționale la Tel-Aviv, invitat să vorbească despre statutul statelor nerecunoscute și relațiile cu Israelul. Ignatiev a exploatat slăbiciunile publicului rusofon din Israel pentru fosta URSS, promovând un narativ de stat independent, aflat în încercuirea unor state dușmănoase, o paralelă care are priză la public. La începutul lunii decembrie (3-4), 2017, la Bruxelles a avut loc Forumul European Rusofon XI într-un format aliniat Parlamentului European, la care s-au discutat teme legate de revoluția din 1917 și modelul EU din 2017, în care lui Ignatiev i s-a permis să vorbească despre bazele istorico-juridice ale independenței PMR. Pare interesant să remarcăm că și de această dată, Ignatiev a fost inclus pe agenda evenimentului prin fi-

---

³⁹ <https://novostipmr.com/ru/news/17-06-30/glava-mid-pmr-pridnestrovskaya-diplomatiya-obrela-sobstvenny>

liera Ambasadei Rusiei la Brussels, motiv pentru care după conferință acesta l-a vizitat pe Reprezentantul permanent al Rusiei la NATO, A.V.Gruško și reprezentantul Rusiei la UE, V.A.Cijov, cu care s-au discutat interacțiunea ruso-transnistreană, problematica reglementării moldo-transnistrene. Tot în decembrie, Ignatiev a vizitat Roma, unde a participat la deschiderea oficiului central al Casei de prietenie Italia – Transnistria și la semnarea unei Convenții de cooperare între paradiplomația PMR și Asociația culturală Italia-Transnistria.

CSI și alianțele post-sovietice în atenția paradiplomației

Raportul paradiplomației de la Tiraspol pe 2017 fixează ca prioritate „interacțiunea cu statele CSI”. Însă CSI înseamnă pentru Tiraspol exclusiv Rusia și conține coordonările migăloase ale „colegilor” din MAE al Rusiei, Ambasadorul FR din R. Moldova, vizitele lui Gh.B.Karasin, viceministru al MAE al Rusiei, Ambasadorul cu misiuni speciale S.N.Gubarev și Adjunctul Directorului Departamentului II pentru statele CSI, V.E.Triapițin. Temele de interes prevalent în cadrul acestor acțiuni au vizat procesul de negocieri la care Tiraspolul este insistent promovat drept „parte egală” cu R. Moldova, realizarea Protocolului Berlin, dar și crearea unui front comun contra inițiativei moldo-ucrainene de control la frontiera de stat și punctul Cuciurgan-Pervomaisk. Paradiplomații transnistreni sunt instrucți de Moscova să anuleze până și discutarea unei posibile înlocuiri a misiunii de pacificatori ruși, pe acest subiect intervenind la 14 februarie, 2017, Consilierul MAE al Rusiei, M.M.Kulahmetov. La 11 aprilie, 2017, Gubarev și Ignatiev au vizitat personal punctul de ieșire spre Cuciurgan-Pervomaisk, discutând cu efectivele de vameși și kgb-ști transnistreni, cantonați la postul controlat de PMR, și chiar au inspectat de pe turnul de control lucrările de creare a unei noi infrastructuri pe teritoriul Ucrainei la postul Cuciurgan. De aici și demersurile isterice ale lui Ignatiev pe durata anului 2017, cererea ultimativă a convocării unei reuniuni de lucru în formatul „5+2” și învinuirile aduse Ucrainei că „și-ar fi pierdut calitatea de mediator în urma acțiunilor neprietenoase”.

Tiraspolul rămâne un client nelipsit al Comisiilor de profil al Dumei Rusiei. Paradiplomații au avut întâlniri la 16 mai cu liderii Comisiei pentru construcție de stat și legislație, M.B.Emilianov, la care au ridicat tema negocierilor cu R. Moldova, crearea punctelor comune de control de frontieră R. Moldova -Ucraina „pe segmentul transnistrean”. La 23 mai, Ignatiev s-a întâlnit din nou cu S.N.Gubarev, care a fost informat despre „stagnarea procesului de negocieri și instituirea unor limitări la importurile din PMR din partea Ucrainei, prin controale veterinare, recapitulându-se acțiunile întreprinse pentru a suspenda controlul comun R. Moldova -Ucraina și căutarea de soluții la noile provocări. Următoarea vizită, Ignatiev o efectuează la Moscova în 7 iunie, fiind primit de S.N.Gubarev și V.E.Treapițan. De această dată, Ignatiev era secundat de adjunctul său, R.V.Slobodeniuc. Discuțiile au reluat tema procesului de negocieri cu R. Moldova, sărind în ochi neliniștea Tiraspolului față de dezinteresul observatorilor în privința convocării unei reuniuni extraordinare a „Consiliului permanent”, atrăgându-se atenția asupra efectelor „destructive” ca urmare a controlului mixt, lansat din 31 mai pe segmentul moldo-ucrainean de frontieră cu Ucraina, în special asupra economiei, circulației libere și stabilității regionale. Pentru că la 7 iulie, 2017, Duma Rusiei adoptă o Declarație privitor la tendințele negative și evoluțiilor situației în jurul Transnistriei în legătură cu acțiunile Guvernelor Ucrainei și R. Moldova, paradiplomații transnistreni revin la Moscova la 12 iulie, la care se discută acțiunile grupurilor de lucru (experți) între PMR și R. Moldova, concomitent cu discutarea programului de sărbătorire a aniversării 25 de ani de la introducerea forțelor de pacificare a Federației Ruse în Transnistria. După cum se vede, accentul este pus pe Transnistria.

Discuțiile continuă la 11 septembrie, 17 octombrie și 22 noiembrie, între Gubarev și Ignatiev la care se abordează situația negocierilor, interacțiunea PMR cu diplomații ruși și evaluarea rezultatelor întrevederii la Tiraspol cu Președintele în exercițiu OSCE, V.D.Haim. La 21 noiembrie, la Moscova are loc și o Masă rotundă internațională, la care sunt invitați V.Krasnoselski, G.Antiufeev, V.Ignatiev, la care se discută „perspectivele recunoașterii Transnistriei și metodele de activizare a acțiunilor în această direcție. Sunt lansate noi studii și broșuri («Приднестровье: правовые основы независимости»), iar la finele reuniunii este lansată o rezoluție care adjuce-

că dreptul regiunii secesioniste de a fi recunoscută ca stat cu drepturi depline de către comunitatea internațională. Transnistria este beneficiar net al finanțării alocate de statul rus prin intermediul «Евразийская интеграция» - un ONG creat de Moscova să gestioneze proiectele finanțate pe plan local. În 2017, acest fond pentru acțiuni externe a inaugurat la Tiraspol un bloc nou de chimeoterapie al Spitalului clinic. Totodată, fondul asigură resurse pentru activizarea mișcărilor de tineret ruso-transnistrene, inclusiv în ceea ce privește asigurarea odihna tinerilor și copiilor din regiune în taberele Artek, Orliionok și Smena, acoperirea costurilor de călătorie la participarea tinerilor în diverse forumuri de instruire. Drept exemplu poate servi finanțarea unui grup larg de tineri transnistreni la o instruire organizată în lunile de vară pe tema „proiectării sociale a politicilor de tineret” prin care tinerilor selectați din Transnistria li s-au oferit cursuri despre cum funcționează sistemul de politici pentru tineret în Rusia, cum se scriu programe și proiecte eligibile, cum are loc creșterea calificării profesionale pentru persoane tinere. Alte exemple țin de recrutarea de tineri și studenți la Festivalul Internațional XIX al tinerilor de la Moscova, acțiuni pe care paradiplomația transnistreană le descrie drept forme de diplomație populară, dar și de proiectarea a unei imagini externe favorabile „statului PMR” ca model de formațiune „liberă, independentă, democratică”. Prin asemenea proiecte, paradiplomația de la Tiraspol a creat presă de limbă engleză, albume, muzee, pagini ilustrative care proiectează un brand de „stat” atractiv, cu finanțarea RUSĂ.

Relațiile cu Ucraina

Bunăstarea elitelor transnistrene depinde de controlul conturilor alimentate din livrările de gaze, dar și de importurile de bunuri din Ucraina. După ultima schimbare de putere la Kiev, Tiraspolul părea să fie derutat de riscul unui blocaj coordonat de R. Moldova și Ucraina, un semnal fiind dat de instituirea punctului comun vamal-frontieră la Kuciurgan-Pervomaisk. paradiplomații transnistreni au încercat în 2016-2017 să influențeze decizia Kievului folosindu-se de vechile legături rentiere, dar și de relațiile speciale cu diverși lideri ai minorității etnice ucrainene. La 16 martie 2017, Ignatiev

s-a întâlnit cu Ambasadorul Ucrainei pentru misiuni speciale, V.T.Jovtenko, abordând relațiile după instituirea punctului comun vamal-de frontieră R. Moldova -Ucraina, rolul reprezentanților Ucrainei în CUC și situația zonei de securitate. Reprezentantul special al Ucrainei pe problematica reglementării, V.V.Kryjanoski a vizitat Tiraspolul la 12 septembrie și 19 octombrie, 2017, dar nu au existat progrese pe teme ridicate de separatiști (exporturile directe al PMR fără permisele R. Moldova, importurile fără timbre comerciale, dar și nerecunoașterea documentelor eliberate de autoritățile separatiste în Ucraina).

Ideile ghid (narativele centrale) în discursul paradiplomației

PMR încearcă să cucerească unicul său sponsor și aliat prin accentuarea unei „rusofilii” agresive, la limita dintre isterie și șovinism. De regulă, paradiplomația folosește inaugurarea de monumente și arce istorico-militare, expoziții memoriale și muzee, cu scopul de a-și fideliza grupurile politice ale Dumei. Astfel, în 2017, în Cetatea Tighinei s-a înființat un Panteon al Slavei Ruse, cu instalarea monumentelor unor generali ruși Rumianțev, Suvorov, Kutuzov, Raevski, Miller, dar și restabilirea bisericii Nevskii din aceeași cetate. **Promovarea bisericii ruse și a panslavismului ortodox este considerat la Tiraspol cea mai importantă prioritate politică a momentului.** Statul rus finanțează programe largi de păstrare și dezvoltare a monumentelor istorico-culturale, impunând un narativ exclusivist, chiar xenofob, în special în raport cu România și R. Moldova, ceea ce influențează profund calitatea programelor de studii liceale și universitare. La Tiraspol se pregătește deschiderea unui Muzeu al generalului Suvorov. La 3 aprilie, 2012, Patriarhul Moscovei și a întregii Rusii, Kiril, I-a primit în audiență pe liderul secesionist, E.Șevciuc, la reședința sinodală de la Mănăstirea Danilov. Acesta l-a asigurat pe patriarh de susținerea neabătută a spiritului ortodox de către populația regiunii, care se manifestă prin ajutorul oferit eparhiilor Tiraspol și Dubăsari la restaurarea unor biserici mai vechi și cucernicia populației. Șevciuc a recunoscut rolul Bisericii Ortodoxe în procesul de reglementare, notând că prin duh, părțile în conflict pot rezolva conflictele lumești. La final, Șevciuc l-a invitat pe

Patriarhul Kiril să viziteze Transnistria. Articolul se numește „Diplomația sfântă” (Centrul Euroasiatic)⁴⁰.

În 2012, Tiraspolul a anunțat ferm vectorul euroasiatic drept ideologie oficială a regimului, trasând drept obiectiv intermediar reforma constituțională, care prevede aplicarea legislației rusești pe teritoriul regiunii secesioniste. În opoziție cu apropierea R. Moldova de UE, care parafa la sfârșitul anului 2013 Acordul de Asociere cu UE, pe care regimul secesionist îl consideră drept un obstacol suplimentar, care nu s-a negociat cu luarea în considerație a intereselor elitelor de la Tiraspol. Transnistria este, conform ideologiei regimului la putere, un model de unitate și consens național, în care lipsesc conflictele interetnice. Regimul secesionist se identifică ca fiind parte din lumea rusă, o insulă care a reușit să supraviețuiască în ciuda furtunilor din spațiul post-sovietic, capabil să se alinieze la „continentul rus”. Ideologic, Transnistria este un paradis al națiunilor conlocuitoare - moldoveni, ucraineni și ruși, - care locuiesc în cadrul unei comunități frățești, o reeditare a unei uniuni internaționaliste (“URSS nebiruit”), opusă politicii de „românizare forțată” a R. Moldova, construind în schimb un stat transnistrean de tip modern⁴¹. Tiraspolul este afișat drept „istorie de succes a lumii ruse”, atrăgând ca un magnet lideri ai unor enclave revizioniste, i.e. din Serbska Krajna, iar după izbucnirea războiului din Ucraina, Tiraspolul este atras în războiul informațional anti-ucrainean, având deja sute de tineri instruiți și implicați în operațiunile militare din Donbas. Războiul din Ucraina și modificarea radicală a politicilor Kievului față de Transnistria a făcut cooperarea clasică cu Tiraspolul mai complicată. **Transnistria exercită rolul de pivot anti-ucrainean în spațiul informațional al R. Moldova.**

În 2016, la Tiraspol are loc conferința PMR-Serbia: apărarea suveranității în condițiile unei ordini internaționale turbulente, având drept experți liderul Miroslav Pavlovici al PP „Tretja Serbia”, care a comemorat destinul comun și lupta serbilor în Balcani pentru suveranitate și independență, chemând pentru continuarea luptei strămoșilor”. Pavlovici a deplâns că alți invitați

⁴⁰ <http://www.gumilev-center.ru/svyataya-diplomatiya-patriarkh-kirill-vstreilsya-s-prezidentom-pridnestrovyia-evgeniem-shevchukom/>

⁴¹ V. Ignatiev, <http://mfa-pmr.org/ru/node/5720>

la conferință au fost returnați în aeroportul din Chișinău de autoritățile R. Moldova, ceea ce vorbește grăitor despre „problemele cu care se confruntă PMR și gravele defecte ale democratizării din R. Moldova”. După cum remarcă corect S. Markedonov, „există o asimetrie evidentă de percepție: pentru Moscova, conflictul transnistrean este doar o piesă dintr-un puzzle mai mare, în timp ce pentru Transnistria, conflictul este totul; din acest motiv, PMR vrea ca Moscova să manifeste mai multă inițiativă, în timp ce Moscova are și alte referințe: americane, europene, etc. Moscova vrea să înțeleagă de ce Tiraspolul așteaptă mai multe decizii din altă parte, iar Transnistria vrea să înțeleagă de ce Moscova nu avansează”⁴². În acest moment, câteva zeci de organizații non-profit sunt abonate la granturile Rossotrudnichestvo, ocupându-se de acțiuni de **promovare a „lumii ruse”**.

Neavând promisiuni sigure de „recunoaștere” imediată, Transnistria este folosită tot mai des în special pe rol de „cric” (leverage) de influențare a pozițiilor R. Moldova, elitelor de la Tiraspol oferindu-li-se resurse limitate, care să le țină în dependență de cursul ales de Moscova. La 18 martie, 2009, D. Medvedev girează o întâlnire formală cu Președintele Voronin și liderul PMR, cu scopul semnării unei declarații comune care recunoaște „rolul pozitiv al misiunii de pacificare de pe Nistru și caracterul pozitiv al participării Rusiei, ca stat garant”. Semnatarii convin să activeze măsuri de cooperare și întărire a încrederii, să activeze lucrările în formatul 5+2, sub egida OSCE, și eforturile Federației Ruse în direcția căutării unei variante durabile și comprehensive de reglementare transnistreană”⁴³. Paradiplomația transnistreană protestează contra sancțiunilor impuse în 2009 de UE și SUA în privința liderilor transnistreni⁴⁴, tratând-o ca o necunoaștere a realităților și o blocare a economiei transnistrene, ceea ce permite R. Moldova să mențină o poziție de obstrucționare în chestiunea reglementării. Distanțându-se de modelul statului din R. Moldova, regimul separatist de la Tiraspol continuă tradițiile țariste și sovietice, creând din sinteza acestor 2 tipuri de narative un discurs expansionist anti-occidental și anti-românesc, ca doctrină de stat. Moscova

⁴² <http://mid.gospmr.org/ru/node/5720>

⁴³ <http://mid.gospmr.org/ru/Rbz>

⁴⁴ <http://mid.gospmr.org/ru/JND>

absoarbe și exploatează frica elitelor locale de a fi puse sub „ascultarea” statului moldovenesc, fie din frică de efectele juridice ale secesionismului, fie din motive telurice de menținere a status-quo-ului care avantajează pe unii, fie din frica de incertitudine. Moscova este prezentă în calitate de sponsor exclusiv al regimului, promovând un model de aliniere a sa la structurile Federației Ruse, fără a plăti costurile unei anexări de facto. Costurile și distanța geografică de frontierele rusești sunt motivele centrale care fac o posibilă decizie de anexare a Transnistriei complicată. Actul anexării de jure este substituit printr-un act de anexare de facto – un model de control cvasitotal asupra regiunii prin care se oferă locuitorilor și elitelor acestei regiuni un substituent. Cercurile separatiste de la Tiraspol critică România pentru că este membru NATO, UE, pentru că „românizează” R. Moldova, dar și pentru că ar dori revizuirea rezultatelor celui de-al 2 război mondial⁴⁵. La 04.07.11, paradiplomații transnistreni au descoperit în discursul președintelui Băsescu acțiuni de acceptare a lui Antonescu, susținând că „în locul mareșalului ar fi făcut același lucru (trecerea Prutului) și, după o reacție a Moscovei, Tiraspolul „cere scuze publice din partea Bucureștiului și susține că ar justifica crimelor fasciste”.

---

⁴⁵ <http://mid.gospmr.org/ru/yKK>, MAE rus susține - «совершенно очевидно, что такая бесстыдная бравада, оправдывающая фашистскую агрессию и оскверняющая память миллионов жертв нацизма, недопустима и должна получить адекватную оценку со стороны цивилизованной Европы».

4. Paradiplomația ca o portiță de ieșire din „bula separatistă”

Regimurile secesioniste și-au creat în jurul niște bule informaționale, asigurându-se astfel că opiniile locuitorilor săi nu vor fi influențate de „forțe ostile”, evacuând ori fugărindu-și disidenții politici. Avându-și funcțiile de apărare și securitate „arodate” statului patron, Tiraspolul a intervenit cu fermitate pentru a interzice difuzarea posturilor de radio și TV prin instalațiile de bruieră preluate de la fosta Armată 14, după tehnica folosită de militari al privării de acces în anumite zone (area denial). Peste 80% din oficialii guvernamentali din R. Moldova au interdicții de intrare pe teritoriul regiunii secesioniste, iar inspectorii militari ai OSCE au fost privați de peste un deceniu de a-și îndeplini obligațiile pentru care sunt salariați în cadrul misiunii lor din R. Moldova. Totodată, liderii transnistreni s-au arătat adeseori frustrați de lipsa de recunoaștere din partea Moscovei, având pretenția că ar avea mai multe merite decât „alții”, enclavele separatiste din Georgia. În absența unei promisiuni de anexiune, urmate de Rusia în Crimeea, a luat forma unei integrări instituționalizate, și din acest motiv mult mai complexe, în raport cu regiunea transnistreană. Moscova a intensificat politica sa „pe teren” de integrare a Transnistriei în spațiul electoral al Federației Ruse. Din 2007, Rusia a accelerat brusc politica de „încetățenire” a populației din stânga Nistrului, deschizând oficii consulare contrar cerințelor clare ale MAEIE de a desfășura activitățile consulare exclusiv la sediul Ambasadei Rusiei din Chișinău. În 2012, oficialii ruși numesc oficial că ar exista cca 200.000 cetățeni ruși în Transnistria. La rândul său, Chișinăul a avertizat sistematic diplomații ruși de a nu organiza fără autorizarea MAEIE alegeri în stânga Nistrului, care neagă implicit integritatea teritorială și suveranitatea

R. Moldova asupra regiunii transnistrene, deși aproape niciodată avertizările sale nu au fost luate în serios.

De rând cu stimularea unei integrări orizontale cu diverse regiuni rusești, Tiraspolul a obținut resurse vitale pentru a ieși din izolarea auto-impusă în perioada lui Smirnov, în căutarea unor oportunități externe. Comunicatele așa-zisului para-minister PMR susține că, formatul „5+2” este foarte important pentru ca mediatorii și observatorii să „deblocheze” negocierile „încuiate” la cheie de Chișinău, lucrând la păstrarea și executarea acordurilor semnate anterior, menționându-se în special Declarațiile comune semnate la 18 martie 2009 și 17 mai 2010. Tiraspolul susține că nu există nici un document semnat de către părți, sub garanția mediatorilor și observatorilor, care ar defini finalitatea reglementării drept „stat comun cu păstrarea integrității teritoriale a R. Moldova”, iar „determinarea modelului de reglementare până la atingerea unei decizii agreeate de către părțile în conflict contravine principiului de egalitate a părților în procesul de negociere”. Și, pentru ca să nu mai existe nici un fel de dubii asupra seriozității pozițiilor păzite de paradiplomația de la Tiraspol, „poporul transnistrean și-a ales singur viitorul; el nu a trăit niciodată în componența R. Moldova și nu-i legat de nici un fel de obligații față de statul R. Moldova în istoria modernă a sa, după cum și nici în alte etape istorice de formare etno-genetică, cu excepția co-existenței sale în timpul URSS. Respectiv, soarta PMR este legată exclusiv de crearea unui stat independent suveran, membru cu drepturi depline a comunității internaționale, în legătură cu aceasta, Tiraspolul nu acceptă nici un fel de abordări legate de „schimburi teritoriale” și că doar recunoașterea PMR ar contribui la pacea și securitate în regiune”.

Din 2014, paradiplomația transnistreană a devenit mult mai incisivă. Acest lucru poate fi măsurat pe temeiul luărilor de poziție, dar și a acțiunilor externe inițiate în tandem cu sponsori, în temei diplomați ruși. Începând cu anul 2012, Federația Rusă investeste masiv în susținerea regimului separatist, activizând mai multe nivele de interacțiune și dialog oficial, inclusiv (1) este numit în funcția de Reprezentant al Președintelui FR, D.Rogozin, ajutoarele Rusiei la crearea unei vitrine atractive euro-asiatice în Transnistria devine o linie a politicilor oficiale rusești față de vecinătatea imediată. Odată cu aceste

numiri Accesul gratuit la gazele rusești devine pilonul central al stabilității economice în regiune. Potrivit surselor oficiale, competitivitatea produselor industriale și creșterea PIB cu 2,5 ori în perioada ultimilor 7-8 ani (2010-2016) se explică doar prin tarifele boierești cu care este livrat gazul rusesc în regiune, cu autorizarea Moldova Gaz. Totodată, adausurile la pensii și plățile adiționale pentru asigurarea alimentației în școli, grădinițe și alte unități medicale asigură un efect social și propagandistic „colosal”⁴⁶. Pentru a „îndreptați” capitalul politic alocat de Rusia, regimul de la Tiraspol a introdus sancțiuni penale la infrațiunea de a nega „rolul pozitiv al Misiunii de pacificare a Federației Ruse în Transnistria, sancționând cu amenzi de la 500 la 1000 ruble (350\$ – 700\$) sau cu închisoare până la 3 ani.

Autorul acestor sancțiuni draconice este chiar liderul V.Krasnoselski care susține că „reflectarea negativă (sau greșită) a Misiunii de pacificare⁴⁷ în Transnistria e „o amenințare la pacea, stabilitatea și siguranța regiunii”, și că este obligația oricărui stat de a se apăra. Semnarea Acordului de Asociere UE- R. Moldova a avut un efect indirect și asupra paradiplomației transnistrene. Probabil că după mulți ani în care paradiploații transnistreni au alergat după potcoave de cai morți, aceștia au fost strânși cu ușa să participe mai activ la negocierile re-lansate de Moscova, în formatul preferat de OSCE, „5+2”, cu directivă clară de a echilibra ceea ce izvora din schimbarea bruscă a realităților politice în Ucraina. Odată cu momentul anexării Crimeii, Moscova realizează că nu poate aplica același scenariu pt Tiraspol, nu mai poate continua finanțările anterioare, dar nici nu mai poate accepta lichidarea status-quo-ului din enclavă sub presiunea noilor realități economice. Liderii separatiști obțin o gură de aer, condiții de exporturi preferențiale, în cadrul ZLSAC, dar condiționate de adaptarea al standarde și reguli tehnice prevăzute pe larg în Acordul de Liber Schimb semnat de R. Moldova cu UE. Are loc mutarea liderilor controlați de compania Sheriff în structurile de putere, dar și schimbări politice în R. Moldova.

⁴⁶ Russki Vektor, #14, Ianuarie 20116, <http://mid.gospmr.org/ru/node/5722>

⁴⁷ Misiunea de pacificare este formată din 402 militari ruși, 492 soldați transnistreni, 355 militari moldoveni și 10 observatori militari ucraineni, amplasați la 15 posturi de control.

Protocolul de la Berlin (2016)⁴⁸ conținea o serie de probleme pe care părțile semnatare se obligă să le rezolve în beneficiul cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului, i.e. mobilitatea academică, libertatea de circulație, telecomunicațiile. Observatorii de la Chișinău au semnalat că, la Berlin, negociatorii moldoveni „au evitat un mare dezastru,”⁴⁹ și asta pentru că mediatorii și observatorii s-au mișcat spre o etapă a negocierilor care a sporit presiunea coordonată asupra pozițiilor Chișinăului, și doar cu puțin noroc, viceprim-ministru, G.Balan, a reușit să negocieze un protocol de compromis care nu a compromis definitiv interesele naționale ale R. Moldova. În opinia Asociației pentru Politică Externă, Rusia a reușit să exploateze interesele Președinției germane OSCE, deopotrivă cu inconsistența autorităților R. Moldova, asamblând „un front comun” contra negociatorului – șef din partea Chișinăului, ceea ce relevă o stângăcie crasă a diplomației R. Moldova, care și-a lăsat negociatorii fără acoperire. Presa liberă notează lipsa de imparțialitate a Misiunii OSCE la Chișinău, care se manifestă prin creșterea tonalității agresive, nediplomatice, prin care cere concesii unilaterale din partea R. Moldova, pe teme sensibile legate de numerele auto, însemnând de fapt recunoașterea unor „simboluri de stat” pentru PMR, înainte de a clarifica statutul acestei regiuni în componența R. Moldova, conform Constituției și legii No.173 din 22 iulie, 2005 privind prevederile de bază ale statutului juridic al localităților din stânga Nistrului. S-a remarcat și faptul că la Berlin, negociatorii moldoveni au rămas fără aliați, inclusiv fără Ucraina, în ciuda temerilor că precedentele promovate de Rusia ar putea crea un model de reglementare toxică și pentru Donbasul ucrainean.

Glonțul a șuierat pe lângă urechi. După reuniunea de la Berlin, R. Moldova a urmat o linie evazivă de dezangajare pentru a-și pregăti poziția comună cu Ucraina în privința punctelor comune de frontieră, motiv pentru care Tiraspolul a numit jumătatea a 2 a anului 2016, „degradare continuă a mecanismelor de consultare și dialog”⁵⁰. Paradiplomații susțin că după Berlin, dialogul cu R. Moldova a devenit „fragmentar și nesistematic”, Chișinăul

⁴⁸ <https://www.osce.org/moldova/244656?download=true>

⁴⁹ <http://www.moldova.org/en/foreign-policy-association-moldova-avoided-big-disaster-52-negotiations-berlin/>

⁵⁰ <https://novostipmr.com/ru/news/17-08-05/mid-pmr-pri-pryamom-sodeystvii-mezhdunarodnyh-uchastnikov-moldova>

preferând să „saboteze acordurile semnate anterior sau evitarea dialogului, concomitent cu aplicarea unor măsuri unilaterale de sancțiuni, aplicate în 2017”. Iritarea Tiraspolului era provocată de refuzul Chișinăului de a accepta convocarea unei reuniuni pe tema controlului comun moldo-ucrainean de frontieră, calificat drept un „subiect de interes între 2 state suverane”, care nu face obiectul procesului de reglementare și a formatului „5+2”. Ucraina și UE, d.e. au finanțat acțiunile întreprinse de R. Moldova pentru a limita anumite activități economice externe și libertatea de mișcare a populației Transnistriei”. În consecință, Tiraspolul își îndreaptă furia nu doar contra R. Moldova, dar și contra Ucrainei, OSCE, UE și SUA, care „nu doar nu au luat nici o măsură de readucere a R. Moldova la dialogul cerut, dar au continuat să saboteze principiile și procedurile din 2012.

În 2017, Președinția OSCE a trecut la Austria, care s-a angajat să continue „progresul atins la Berlin”, fixând ca priorități: deschiderea podului Gura Bâcului-Bâciok, și semnarea 4 protocoale (apostilarea diplomelor eliberate de universitățile din Transnistria, executarea acordurilor în sfera telecomunicațiilor, funcționarea școlilor de limbă română și rezolvarea problemelor de folosire a terenurilor agricole de către fermierii din localitățile aflate sub jurisdicția RM. Paradiplomația transnistreană își arogă meritul re-lansării dialogului, laudându-și experții și oferind credit partenerilor austrieci⁵¹. Președintele în exercițiu austriac al OSCE nu a făcut, însă, potrivit cerințelor Tiraspolului suficiente eforturi pentru a bloca controlul comun de frontieră moldo-ucrainean. Se observă clar un regret profund că nici Moscova nu a reușit să atingă obiectivul mecanismului de garantare a îndeplinirii acordurilor semnate între părți, ceea ce ar fi însemnat recunoașterea atribuțiilor auto-proclamate ale regimului secesionist, recunoscând realitățile de facto, sub bagheta Rusiei și Misiunii OSCE, în condițiile unei complicități dăunătoare din partea UE, SUA și a Ucrainei.

Tiraspolul numește seria de protocoale semnate în 2017 drept un fel de „Berlin 2”, luându-se ca punct de referință faptul că În Declarația de la Viena⁵²

⁵¹ <https://novostipmr.com/ru/news/17-12-20/effektivnaya-diplomatiya>

⁵² <http://www.moldova.org/en/round-52-talks-ends-solidified-agreements-chisinau-tiraspol-socio-economic-issues/>

au fost fixate chestiunile extrase din Protocolul de la Berlin, dar mai sunt chestiuni asupra cărora paradiplomația transnistreană își dorește soluții până la finele anului 2018 (anularea dosarelor motivate politic deschise unor oficiali transnistreni). Ignatiev își propune obținerea unei rezolvări principiale chestiunea mecanismului de garantare a implementării acordurilor semnate, punând în cârcă Chișinăului că ar fi principalul vinovat de neexecutarea acestor obligații. Acesta spune că, „sperăm că situația se va rezolva și că sprijinul internațional (presiunea) ne va permite să avansăm pe fundamente solide; ne bucurăm că partenerii internaționali au notat progresul și lucrul activ al părților, susținând imperativul de a lucra asupra Protocolului Berlin+ pe subiecte umanitare, sociale și economice”⁵³. Poziția Tiraspolului este simplă: cât mai multe libertăți, și cât mai puține răspunderi asumate pe direcția re-integrării R. Moldova, susținând că R. Moldova aplică „sancțiuni imposibile” atunci când instalează controlul său asupra frontierei cu Ucraina, sau în orice alte situații care obligă Tiraspolul la acțiuni de răspuns, problemele urmând a fi rezolvate exclusiv prin negocieri „egale”.

O altă funcție a paradiplomației transnistrene ține de negocierile cu R. Moldova (!), în care, aceștia asigură controlul și executarea operațională a contactelor la nivel de grupuri de experți și de reprezentanți, participarea la formatul „5+2” și propaganda modelului dorit de regimul de la Tiraspol. Raportul pe 2017⁵⁴ atestă „instabilitatea procesului”, riscul folosirii de către Chișinău a politicii de sancțiuni (unilaterale) și apelarea la Moscova pentru a tempera accentele de radicalizare a poziției Chișinăului în procesul de negocieri, dar și „folosirea limitată a potențialului pentru rezolvarea unor probleme concrete”. Deseori, Tiraspolul acuză observatorii că nu depun suficiente măsuri pentru a impune Chișinăul să stea la masa de discuții cu PMR, sau că nu respectă integral spiritul și litera Principiilor (2012) și procedurilor de dialog în cadrul Consfătuirii permanente⁵⁵. La Moscova, Tiraspolul se plânge lui

⁵³ See Vladimir Socor, “Bagapsh, Kokoity, Smirnov touch base in Moscow”, Eurasia Daily Monitor, 28 January 2005. www.jamestown.org. 24 Vladimir Socor, “EU Policy disarray in Georgia and Moldova”, Eurasia Daily Monitor, 15 April 2005.

⁵⁴ Отчет Министерства иностранных дел Приднестровской Молдавской Республики о проделанной работе за 2017 год

⁵⁵ <https://novostipmr.com/ru/news/17-08-05/mid-pmr-pri-priyamom-sodeystvii-mezhdunarodnyh-uchastnikov-moldova>

Gubarev că Președintele OSCE Wolf Dietrich Haim a vizitat de 5 ori PMR, iar Sebastian Kurz doar o singură dată, arătându-se mai dezinteresat decât diplomații germani, și că numai datorită impulsului dat de Krasnoselski în relațiile cu Chișinăul s-a reușit a mișca din loc deschiderea podului de la Gura Bâcului/Bâciok. Podul a însemnat un prilej de întâlnire „la nivel înalt” între Krasnoselski și prim-ministrul P.Filip, la 18 noiembrie, urmată de 30 ședințe a grupurilor de lucru și 9 ședințe la nivelul reprezentanților pentru dialogul politic. Tiraspolul nu-și ascunde satisfacția de reușita apostilării diplomelor oferite de Universitatea Șevcenko, ceea ce asigură studenților un mijloc de confirmare a studiilor și continuarea lor ulterior în străinătate.

Un alt protocol încheiat cu R. Moldova este aplaudat de Tiraspol în domeniul telecomunicațiilor, ceea ce oferă frecvențe radio pentru operatorii de telecomunicații din PMR în standardul LTE (în particular Interdnestrcom). Pașii făcuți pe aceste 2 teme au schimbat poziția președintelui austriac al OSCE, căzând de acord cu reuniunea din 27-28 noiembrie din Viena a Conferinței permanente. Acolo, Tiraspolul a căutat să introducă subiectul controlului comun al R. Moldova și Ucrainei pe segmentul de frontieră, încercând să-l lipească de obligația „părților” de a rezolva toate problemele exclusiv la masa de tratative cu ajutorul și medierea Federației Ruse, Ucrainei și OSCE, ca mediatori. Moscova a facilitat ridicarea acestei teme pe mai multe platforme internaționale, i.e. la întâlnirile președintelui Rusia cu președintele R. Moldova, dar și cu în cadrul unor contacte de nivel înalt cu UE și OSCE. Pentru că R. Moldova a blocat discutarea subiectului de frontieră, mediatorii ruși au compensat prin orientarea atenției participanților la subiectele cu caracter social-economic și umanitar, i.e. semnarea Protocolului (29 decembrie, 2017) privind principiile de reluare a transportului pe căile ferate care traversează Transnistria. Paradiplomații au încercat să preia controlul asupra unei acțiuni lansate de EUBAM la Odesa (10 martie), prin enunțarea efectelor negative în economie și comerț, libertatea de mișcare a cetățenilor și mijloacelor de transport, ca urmare a punctului comun de frontieră Cuciurgan. Valoarea strategică a subiectului a fost menținute ulterior la reuniunile din 14 martie și 28 martie, paradiplomații au încercat să influențeze opiniile mediatorilor, oferindu-le estimări ale unor pierderi suferite și simulând impactul lor asupra negocierilor.

În ultimii ani, Tiraspolul a deschis dialogul cu aproape toate agențiile UN (Unicef, Undp), Crucea Roșie, prin care regimul caută să compenseze o parte din lipsurile acute cu care se confruntă în medicină și domeniul social (educația personalului sanitar, educația antitabac, dar și primirea de echipament medical). Autoritățile separatiste desfășoară numeroase proiecte de instruire, migrație, cercetarea diasporei. Totodată, Tiraspolul caută să obțină cooperare cu BM, inclusiv în ceea ce privește un proiect de evaluare și recomandări pentru sistemul de administrare a drumurilor, simplificarea procedurilor de administrare a afacerilor, modernizarea statisticii. La Dubăsari și Criuleni erau implementate în 2017 proiecte de cooperare internațională cu GIZ și Ambasada germană în domeniul aprovizionării cu apă potabilă și instruirea personalului calificat. Și cu Ambasada Marii Britanii au existat cooperări cu PMR în ceea ce privește obținerea unor automobile de pompieri și echipament de combatere a incendiilor pentru Tiraspol. Universitatea din Tiraspol a semnat acorduri de cooperare cu universități din Praga și Stockholm, în timp ce Ambasada SUA a oferit programe de instruire pentru studenți aplicanți la universități din SUA și învățare a limbii engleze. Au fost deschise laboratoare de învățare a limbii poloneze, franceze.

Concluzii: *Soft-Power transnistrean sau de ce trebuie urmărit bugetul paradiplomației?*

PMR este produsul unei sponsorizări largi din partea Rusiei, ceea ce descrie atenția politică față de regim și exploatarea sa în calitate de element al unui joc de geopolitică pe plan regional, în calitate sa de participant la CSI-2, care i-a permis să atragă diverse formate, vizite ministeriale și rețele de cooperare și influență.

Paradiplomația de la Tiraspol este primită la Moscova la nivel oficial de cel mai înalt nivel, atribuindu-le „așa-zișilor președinți” un nivel sporit de recunoaștere din partea rusă; reprezentanți pentru Transnistria (D.Rogozin) numiți de Președintele Putin, dar și întâlniri formale ale președintelui cu oficiali PMR, ca și cu liderii Abhaziei sau Osetiei de Sud.

Are loc o integrare accelerată în spațiul politic, instituțional și economic al Rusiei prin politici de „pașaportizare”, ancorare „financiară” și „militară”, ceea ce urmărește obiectivul de a asigura un drept legitim pentru ea să ceară reprezentarea pe plan extern prin uniunea controlată de Rusia (CSI). Pe plan militar, Moscova se sprijină pe un acord de încetare a focului (1992) ca instrument de proiectare a unui stat profund disfuncțional.

Rusia joacă un rol major în blocarea procesului de reglementare și negocieri, acționând nu ca un mediator clasic, distanțat în mod egal de pozițiile părților, ci ca un actor în negocieri pentru apărarea propriilor interese. Moscova și-ar dori să pună capăt independenței PMR, însă numai dacă protejatul său (proxy) va obține influență decisivă asupra afacerilor noilor state reintebrate, ceea ce invalidează teoria unui aranjament viitor descentralizat. Rusia își dorește să rămână principalul garant al reglementării, inclusiv ca măsură de securizare a statelor reunificate, sub presiunea brokerilor externi.

